

GENERALINĖS ADVOKATĖS
ELEANOR SHARPSTON NUOMONĖ,
pateikta 2010 m. birželio 16 d.¹

1. 2006 m. Italijoje gimęs vaikas, kurio tėvas – italas, o motina – austrė (pora nebuvo susituokusi), šiuo metu su motina prieš tėvo valią yra Austrijoje. Procese dėl tėvų pareigų vaikui vykdymo Italijos teismas nurodė grąžinti vaiką į Italiją. *Oberster Gerichtshof* (Aukščiausiasis teismas, Austrija) pateikia penkis klausimus, susijusius su motyvais, dėl kurių būtų galima atsisakyti vykdyti šią nutartį.

Nr. 2201/2003², skaitomas kartu su 1980 m. Hagos konvencija³.

Teisinis pagrindas

2. Šią situaciją Europos Sąjungos lygiu reglamentuoja Tarybos reglamentas (EB)

Konvencija

3. Konvencijos preambulėje ją pasirašiusios valstybės pareiškia esančios „tvirtai įsitikinusios, kad, sprendžiant klausimus, susijusius su vaikų globa, svarbiausia yra vaiko interesai“, ir tvirtina siekiančios „tarptautiniu mastu apsaugoti vaikus nuo žalingų padarinių, kuriuos sukelia jų neteisėtas išvežimas ar laikymas, nustatyti tvarką, kuri užtikrintų greitą jų sugrąžinimą į valstybę, kurioje jie nuolat

1 — Originalo kalba: prancūzų.

2 — 2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinantį Reglamentą (EB) Nr. 1347/2000 (OL L 338, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 6 t., p. 243, toliau – reglamentas).

3 — 1980 m. spalio 25 d. Konvencija dėl tarptautinio vaikų grobimo civilinių aspektų, įsigaliojusi 1983 m. gruodžio 1 d., kurios šalys yra visos valstybės narės (toliau – konvencija, Hagos konvencija). Kitaip nei reglamente šioje konvencijoje nenustatytos jurisdikcijos taisyklės. Šiuo klausimu reglamente remiamasi 1996 m. spalio 19 d. Hagoje priimtoje konvencijoje dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, pripažinimo, vykdymo ir bendradarbiavimo tėvų pareigų ir vaikų apsaugos priemonių srityje įtvirtintomis taisyklėmis (OL L 151, 2008, p. 39). Galima pažymėti, kad pagal reglamento 60 straipsnį šis reglamentas turi viršenybę šios konvencijos atžvilgiu tiek, kiek ji susijusi su bylomis, kurioms taikomas šis reglamentas.

gyvena, taip pat užtikrinti teisės matyti su vaiku apsaugą“.

4. Pagal konvencijos 3 straipsnį:

„Vaiko išvežimas ar laikymas laikomas neteisėtu, jei:

- a) pažeidžiamos globos teisės, suteiktos asmeniui, institucijai ar kitai organizacijai atskirai ar kartu, pagal valstybės, kurioje vaikas nuolat gyvena prieš jį išvežant ar laikant, įstatymus; ir
- b) jei išvežimo ar laikymo metu tomis teisėmis buvo kartu ar atskirai naudojamosi arba būtų buvę naudojamosi, jei vaikas nebūtų išvežtas ar laikomas.

Globos teisės, nurodytos a punkte, gali būti suteiktos pagal įstatymą arba teismo ar administracinės institucijos sprendimu, arba pagal susitarimą, turintį teisinę galią pagal tos valstybės įstatymus.“

5. Konvencijos 12 straipsnyje numatyta:

„Jei vaikas yra neteisėtai išvežtas arba laikomas, kaip nurodyta 3 straipsnyje, ir jei

pradedant procesą Susitariančiosios Valstybės, kurioje yra vaikas, teismo ar administracinėse institucijose dar nėra praėjęs vienerių metų terminas nuo tos dienos, kai vaikas buvo neteisėtai išvežtas ar laikomas, bylą nagrinėjanti institucija nurodo vaiką tuojau pat grąžinti.

Net jei procesas buvo pradėtas praėjus anksčiau pastraipoje nurodytam vienerių metų terminui, teismo ar administracinė institucija nurodo grąžinti vaiką, nebent būtų įrodyta, kad vaikas jau prisitaikė prie naujos aplinkos.

<...>“

6. Pagal konvencijos 13 straipsnį:

„Nepaisant ankstesnio straipsnio nuostatų, valstybės, į kurią kreipiamasi, teismo ar administracinė institucija neprivalo nurodyti grąžinti vaiką, jei asmuo, įstaiga ar kita organizacija, kuri prieštarauja, kad vaikas būtų grąžintas, įrodo, kad:

- a) asmuo, įstaiga ar kita organizacija, kuri rūpinosi vaiku, vaiko išvežimo ar laikymo metu iš tiesų nesinaudojo globos teisėmis arba neprieštaravo ar vėliau sutiko, kad vaikas būtų išvežtas ar laikomas; arba

- b) yra didelė rizika, kad vaiką grąžinus jam būtų padaryta fizinė ar psichinė žala arba kad vaikas pakliūtų į kitą netoleruotiną situaciją.
8. Pagal konvencijos 19 straipsnį:

„Pagal šią Konvenciją priimtas sprendimas grąžinti vaiką nėra laikomas lemiamu iš esmės sprendžiant vaiko globos klausimus.“

Teismo ar administracinė institucija taip pat gali atsisakyti nurodyti grąžinti vaiką, jei ji nustato, kad vaikas prieštarauja grąžinimui ir jau yra sulaukęs tokio amžiaus ir brandos, kai tikslinga atsižvelgti į jo nuomonę.

Reglamentas

Svarstydamos šiame straipsnyje nurodytas aplinkybes, teismo ir administracinės institucijos privalo atsižvelgti į informaciją apie vaiko socialinę kilmę ir padėtį, kurią pateikia vaiko nuolatinės gyvenamosios vietos centrinė įstaiga ar kita kompetentinga institucija.“

9. Kelios reglamento konstatuojamosios dalys atrodo svarbios nagrinėjant šiame prašyme priimti prejudicinį sprendimą pateiktus klausimus, pirmiausia:

7. Konvencijos 17 straipsnyje nustatyta:

„Vien tai, kad valstybėje, į kurią kreipiamasi, yra priimtas sprendimas dėl globos arba kad toje valstybėje toks sprendimas turi būti pripažintas, nėra pagrindas atsisakyti grąžinti vaiką pagal šią Konvenciją, tačiau valstybės, į kurią kreipiamasi, teismo ar administracinės institucijos, taikydamos šią Konvenciją, gali atsižvelgti į tokio sprendimo priežastis.“

- „(12) Jurisdikcijos pagrindai, susiję su tėvų pareigomis, nustatyti šiame reglamente, yra suformuluoti kuo labiausiai atsižvelgiant į vaiko interesus, ypač į artumo kriterijų. Tai reiškia, kad jurisdikcija turėtų pirmiausiai priklausyti vaiko nuolatinės gyvenamosios vietos valstybei narei, išskyrus tam tikrus vaiko gyvenamosios vietos pakeitimo atvejus arba pagal tėvų pareigų turėtojų susitarimą.“

<...>

- (17) Vaiko neteisėto išvežimo ar negrąžinimo atvejais vaiko grąžinimas turėtų būti užtikrinamas nedelsiant ir šiuo tikslu turėtų ir toliau būti taikoma 1980 m. spalio 25 d. Hagos konvencija, papildoma šio reglamento, ypač 11 straipsnio, nuostatomis. Valstybės narės, į kurią arba kurioje vaikas buvo neteisėtai išvežtas ar negrąžintas, teismai turėtų galėti pasipriešinti jo grąžinimui konkrečiais tinkamai pateisinamais atvejais. Tačiau toks sprendimas galėtų būti pakeičiamas paskesniu vaiko nuolatinės gyvenamosios vietos iki neteisėto išvežimo ar negrąžinimo valstybės narės teismo sprendimu. Jei tas sprendimas numatytų vaiko grąžinimą, grąžinimas turėtų įvykti be jokios specialios procedūros, reikalaujamos tam sprendimui pripažinti ir vykdyti valstybėje narėje, į kurią arba kurioje vaikas buvo neteisėtai išvežtas ar negrąžintas.

<...>

- (21) Valstybėje narėje atliekamas teismo sprendimų pripažinimas ir vykdymas turėtų būti grindžiamas abipusiu pasitikėjimu, o nepripažinimo pagrindai turėtų būti minimalūs.

<...>

- (23) Europos Sąjungos Vadovų Taryba Tamperėje savo išvadose (34 punktas) teigė, kad teismo sprendimai bylinėjimosi šeimos klausimais srityje turėtų būti „savaiame pripažįstami visoje Sąjungoje be jokių tarpinių procesinių veiksmų ar vykdymo atsisakymo sąlygų“. Dėl to teismo sprendimai dėl bendravimo teisių ir teismo sprendimai dėl [vaiko] grąžinimo, patvirtinti [pažymėjimu] kilmės valstybėje narėje pagal šio reglamento nuostatas, turėtų būti pripažįstami ir vykdomi visose kitose valstybėse narėse nereikalaujant jokių papildomų procedūrų. Tokių teismo sprendimo [sprendimų] vykdymo tvarką ir toliau turėtų reglamentuoti nacionalinė teisė.

- (24) Pažymėjimas, išduodamas teismo sprendimo vykdymui palengvinti, turėtų būti neapskundžiamas apeliacine tvarka. Jis turėtų būti ištaisomas tik tais atvejais, jei padaryta esminė klaida, t. y. tais atvejais, kai jis neteisingai atspindi teismo sprendimą.“

10. 2 straipsnyje apibrėžiamos kai kurios šiame reglamente vartojamos sąvokos. Konkrečiai:

„4) „teismo sprendimas“ – tai valstybės narės teismo paskelbtas sprendimas dėl

santuokos nutraukimo, gyvenimo skyrium (separacija) ar santuokos pripažinimo negaliojančia ir teismo sprendimas, susijęs su tėvų pareigomis, nesvarbu, kaip tas sprendimas vadinamas, įskaitant poptvarkį, įsakymą ar nutarimą;

gyvenamosios vietos be kito tėvų pareigų turėtojo sutikimo.

<...>

<...>

11) „neteisėtas išvežimas ar negražinimas“ – tai vaiko išvežimas ar negražinimas tais atvejais, kai:

a) tuo pažeidžiamos globos teisės, įgytos teismo sprendimu, įstatymų nustatyta tvarka ar juridinę galią turinčiu susitarimu pagal valstybės narės, kurioje yra vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta iki išvežimo ar negražinimo, [teisę];

ir

b) jei išvežimo ar negražinimo metu globos teisėmis buvo faktiškai naudojamasi drauge ar jų su niekuo nesidalijant arba jomis taip būtų naudojamasi išvežimui ar negražinimui. Laikoma, kad globa yra įgyvendinama kartu, kai pagal teismo sprendimą ar įstatymų nustatyta tvarka vienas tėvų teisių turėtojas negali spręsti dėl vaiko

11. Remiantis reglamento 8 straipsniu bei atsižvelgiant į 9, 10 ir 12 straipsnių nuostatas valstybės narės teismai turi jurisdikciją bylose, susijusiose su tėvų pareigomis vaikui, kurio nuolatinė gyvenamoji vieta tuo metu, kai byla patenka jų žinion, yra toje valstybėje narėje.

12. Šiuo klausimu 10 straipsnyje⁴ nustatyta:

„Vaiką neteisėtai išvežus ar negražinus, valstybės narės, kurioje vaikas iki neteisėto išvežimo ar negražinimo turėjo nuolatinę gyvenamąją vietą, teismai išlaiko savo jurisdikciją iki tol, kol vaikas įgyja nuolatinę gyvenamąją vietą kitoje valstybėje narėje ir:

a) išvežimui ar negražinimui tylėjimu pritaria kiekvienas globos teises turintis asmuo, institucija ar kita organizacija;

⁴ — 9 ir 12 straipsniai, kurie atitinkamai susiję su atveju, kai vaikas teisėtai persikelia iš vienos valstybės narės į kitą, ir atveju, kai kitos valstybės narės, su kuria vaikas turi esminį ryšį, jurisdikciją nedviprasmiškai pripažįsta visos bylos šalys, šioje byloje nėra svarbūs.

arba

iv) valstybės narės, kurioje vaikas iki neteisėto išvežimo ar negrąžinimo turėjo nuolatinę gyvenamąją vietą, teismai priėmė sprendimą dėl globos, nereikalaujantį vaiką grąžinti.“

b) vaikas toje kitoje valstybėje narėje pragyvena bent vienerius metus nuo to [nuo tada], kai globos teises turintis asmuo, institucija ar kita organizacija sužinojo arba turėjo sužinoti apie vaiko buvimo vietą, ir vaikas susigyvena su nauja aplinka, ir įvykdoma bent viena iš sąlygų:

13. Pagal reglamento 11 straipsnį:

i) per vienerius metus nuo to, kai globos teises turintis asmuo, institucija ar kita organizacija sužinojo arba turėjo sužinoti apie vaiko buvimo vietą, valstybės narės, kurioje [į kurią] vaikas buvo išvežtas ar [kurioje] yra laikomas, kompetentingoms valdžios institucijoms nebuvo pateiktas prašymas jį grąžinti;

„1. Tais atvejais, kai globos teises turintis asmuo, institucija ar kita organizacija prašo valstybės narės teismą priimti sprendimą remiantis [konvencija] sugražinti neteisėtai išvežtą ar kitoje nei jis nuolat gyveno valstybėje narėje laikomą vaiką, taikomos šio straipsnio 2–8 dalys.

ii) globos teisių turėtojo prašymas grąžinti buvo atsiimtas ir per i papunktyje nustatytą laikotarpį nebuvo pateiktas naujas prašymas;

2. Taikant <...> konvencijos 12 ir 13 straipsnius, užtikrinama, kad proceso metu vaikui būtų suteikta galimybė būti išklaustam, išskyrus atvejus, kai to nedera daryti dėl jo amžiaus ar brandumo laipsnio.

iii) byla valstybės narės, kurioje vaikas iki neteisėto išvežimo ar negrąžinimo turėjo nuolatinę gyvenamąją vietą, teisme buvo užbaigta pagal 11 straipsnio 7 dalį;

3. Teismas, kuriam pateikiamas pareiškimas dėl vaiko grąžinimo pagal šio straipsnio 1 dalį, skubiai išnagrinėja tą pareiškimą taikydamas skubiausias procedūras, kurias leidžia nacionalinė teisė.

Nepažeisdamas pirmos pastraipos, teismas ne vėliau kaip per šešias savaites nuo pareiškimo pateikimo, išskyrus atvejus, kai išimtinės aplinkybės neleidžia to daryti, priima sprendimą.

4. Teismas negali atsisakyti grąžinti vaiką remdamasis <...> konvencijos 13b straipsniu, jei nustatoma, kad imtasi priemonių užtikrinti vaiko apsaugą jį sugrąžinus.

5. Teismas negali atsisakyti grąžinti vaiką, jei asmeniui, kuris prašė sugrąžinti vaiką, nebuvo suteikta galimybė būti išklaustam.

6. Jei teismas priėmė nutartį dėl vaiko negrąžinimo pagal <...> konvencijos 13 straipsnį, tas teismas turi tiesiogiai arba per savo centrinę instituciją [nedelsdamas] perduoti teismo įsakymo dėl negrąžinimo ir atitinkamų dokumentų, visų pirma teismo posėdžio protokolo, kopiją valstybės narės, kurioje tas vaikas iki neteisėto išvežimo ar negrąžinimo turėjo nuolatinę gyvenamąją vietą, jurisdikciją turinčiam teismui arba centrinei institucijai, kaip nustatyta pagal nacionalinę teisę. [Teismas turi gauti visus nurodytus dokumentus per mėnesį nuo sprendimo dėl vaiko negrąžinimo priėmimo dienos.]

7. Jei viena iš šalių į valstybės narės, kurioje vaikas iki neteisėto išvežimo ar negrąžinimo turėjo nuolatinę gyvenamąją vietą, teismus dar nesikreipė, šio straipsnio 6 dalyje minėtą informaciją gavęs teismas ar centrinė institucija turi pranešti šalims ir pakviesti jas pagal nacionalinę teisę per tris mėnesius nuo pranešimo teikti teismui teikimus, kad teismas galėtų apsvarstyti vaiko globos klausimą.

Nepažeisdamas šiame reglamente pateikiamų jurisdikcijos taisyklių, teismas užbaigia bylą, jei per tą laikotarpį negauna jokių teikimų.

8. Nepaisant sprendimo dėl negrąžinimo pagal <...> konvencijos 13 straipsnį, bet kuris vélesnis vaiką grąžinti reikalaujantis sprendimas, kurį priėmė pagal šį reglamentą jurisdikciją turintis teismas, siekiant užtikrinti vaiko grąžinimą yra vykdomas pagal III skyriaus 4 skirsnį.“

14. Reglamento 15 straipsnis susijęs su bylos perdavimu teismui, geriau tinkančiam ją nagrinėti. Šiame straipsnyje nustatyta:

„1. Išimties tvarka valstybės narės teismai, turintys jurisdikciją nagrinėti bylą iš esmės, manydami, kad kuris nors kitos valstybės

narės, su kuria vaiką sieja konkretus ryšys, teismas būtų tinkamesnis nagrinėti bylą ar kurią nors konkrečią jos dalį, ir jei tai labiausiai atitinka vaiko interesus, gali:

a) sustabdyti atitinkamą bylą arba jos dalį ir paraginti šalis pateikti pareiškimą tos kitos valstybės narės teismui pagal šio straipsnio 4 dalį; arba

b) prašyti kitos valstybės narės teismą priimti jurisdikciją pagal šio straipsnio 5 dalį.

2. Šio straipsnio 1 dalis taikoma:

a) šalies prašymu; arba

b) paties teismo iniciatyva; arba

c) kitos valstybės narės, su kuria vaiką sieja konkretus ryšys, teismo prašymu pagal šio straipsnio 3 dalį.

Perdavimui paties teismo iniciatyva ar kitos valstybės narės teismo prašymu turi pritarti bent viena šalis.

3. Vaikas laikomas turinčiu konkretų ryši su valstybe nare, kaip minėta šio straipsnio 1 dalyje, jei ta valstybė narė:

a) iškėlus bylą šio straipsnio 1 dalyje minėtame teisme, tapo vaiko nuolatine gyvenamąja vieta; arba

b) yra buvusi vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta; arba

c) yra vaiko pilietybės vieta; arba

d) tėvų pareigų turėtojų nuolatinė gyvenamoji vieta; arba

e) vieta, kurioje yra vaikui priklausantis turtas, ir byla yra susijusi su vaiko apsaugos priemonėmis, susijusiomis su šio turto administravimu, išsaugojimu ar perleidimu.

4. Valstybės narės teismai, turintys jurisdikciją nagrinėti bylą iš esmės, nustato terminą, per kurį tos kitos valstybės narės teismas perima bylą savo žinion pagal šio straipsnio 1 dalį.

Jei teismai per tą laiką neperima bylos, teismas, kuriame buvo iškelta byla, toliau naudoja jurisdikcija pagal 8–14 straipsnius.

pareigomis, nepripažinimo pagrindai. Minėtame straipsnyje nustatyta:

„Teismo sprendimas, susijęs su tėvų pareigomis, nepripažįstamas, jeigu:

5. Tos kitos valstybės narės teismai tais atvejais, kai dėl konkrečių bylos aplinkybių tai labiausiai atitinka vaiko interesus, per šešias savaites nuo bylos iškėlimo juose pagal šio straipsnio 1 dalies a arba b punktą priima [gali prisiimti] jurisdikciją. Šiuo atveju teismas, kuriame pirmiausia buvo iškelta byla, atsisako jurisdikcijos. Priešingu atveju teismas, kuriame pirmiausia buvo iškelta byla, toliau naudoja jurisdikcija pagal 8–14 straipsnius.

- a) toks pripažinimas akivaizdžiai prieštarauja valstybės narės, kurioje prašoma jį pripažinti, viešajai tvarkai, atsižvelgiant į tai, kas naudingiausia vaikui;
- b) išskyrus skubius atvejus, jis buvo priimtas nesuteikus vaikui galimybės būti išklausytam teisme, pažeidžiant pagrindinius valstybės narės, kurioje prašoma pripažinti teismo sprendimą, proceso principus;

6. Šio straipsnio tikslais teismai bendradarbiauja arba tiesiogiai, arba per centrinės institucijas, paskirtas pagal 53 straipsnį⁵.

- c) jis buvo priimtas asmeniui neatvykus į teismą, jeigu neatvykusiam į teismą asmeniui bylos iškėlimo ar lygiavertis dokumentas nebuvo įteiktas laiku ir tokiu būdu, kad šis asmuo turėtų pakankamai laiko pasiruošti savo gynybai, išskyrus tuos atvejus, kai nustatoma, kad toks asmuo nedviprasmiškai pritarė teismo sprendimui;

15. Reglamento III skyrius pavadintas „Pripažinimas ir vykdymas“. Šio skyriaus 1 skirsnis susijęs su teismo sprendimo pripažinimu. Šiame skirsnyje, būtent – 23 straipsnyje, išvardyti teismo sprendimų, susijusių su tėvų

- d) to paprašo bet kuris asmuo, teigiantis, kad teismo sprendimas pažeidžia jo tėvų pareigas, jei minėtas teismo sprendimas buvo priimtas pirmiau nurodytam asmeniui nesuteikus galimybės būti išklausytam;

5 — Reglamento 53 straipsnyje nustatyta, kad kiekviena valstybė narė paskiria vieną arba kelias centrinės institucijas, įpareigotas „padėti taikyti šį reglamentą“; žr. šios nuomonės 22 punktą.

- e) jis nesuderinamas su teismo sprendimu, susijusiu su tėvų pareigomis, vėliau priimtu valstybėje narėje, kurioje prašoma pripažinti teismo sprendimą; taikomas jurisdikcijos taisyklėms, išdėstytoms [8]–14 straipsniuose⁷;

- f) jis nesuderinamas su teismo sprendimu, susijusiu su tėvų pareigomis, vėliau priimtu kitoje valstybėje narėje arba nevalstybėje narėje, kurioje yra vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta, tačiau tik tuo atveju, jeigu vėliau priimtas sprendimas atitinka būtinas pripažinimo sąlygas valstybėje narėje, kurioje prašoma jį pripažinti;

17. Į III skyriaus 4 skirsnį „Tam tikrų teismo sprendimų dėl bendravimo teisių ir tam tikrų teismo sprendimų, reikalaujančių sugrąžinti vaiką, vykdytinumas“ įeina 40–45 straipsniai. 40 straipsnyje „Taikymo sritis“ nustatyta:

„1. Šis skirsnis taikomas:

arba

<...>

- g) jei buvo nesilaikoma 56 straipsnyje nustatytos procedūros⁶.”

- b) vaiko sugrąžinimui, susijusiam su teismo sprendimu, priimtu pagal 11 straipsnio 8 dalį.

16. To paties 1 skirsnio 24 straipsnyje nustatyta:

„Kilmės valstybės narės teismo jurisdikcija negali būti peržiūrima. Tikrinimas, ar tai atitinka viešąją tvarką, kaip nurodyta <...> 23 straipsnio a punkte, negali būti

2. Šio skirsnio nuostatos neužkerta kelio tėvų pareigų turėtojui siekti teismo sprendimo pripažinimo ir vykdymo pagal šio skyriaus 1 ir 2 skirsnių nuostatas.“

6 — Reglamento 56 straipsnis susijęs su vaiko įkurdinimu globos institucijoje ar šeimoje kitoje valstybėje narėje.

7 — Cituojama pateikiant tik nuorodas į nuostatas dėl tėvų pareigų, praleidžiant nuostatas, susijusias su santuokos nutraukimu, gyvenimu skyrium (separacija) ir santuokos pripažinimu negaliojančia, kurios šiuo atveju nesvarbios.

18. Pagal 42 straipsnį „Vaiko sugrąžinimas“:
- c) teismas, priimdamas savo sprendimą, atsižvelgė į priežastis ir įrodymus, kuriais grindžiama nutartis pagal <...> konvencijos 13 straipsnį.

„1. 40 straipsnio 1 dalies b punkte nurodytas vaiko sugrąžinimas, pareikalautas valstybėje narėje priimtu vykdytinu teismo sprendimu, yra pripažįstamas ir vykdomas kitoje valstybėje narėje nereikalaujant jo skelbti vykdytinu ir be galimybės ginčyti jo pripažinimą, jei [dėl to teismo sprendimo buvo išduotas pažymėjimas] kilmės valstybėje narėje pagal šio straipsnio 2 dalį.

Jei teismas arba kuri nors kita institucija imasi priemonių užtikrinti vaiko apsaugą jį grąžinus į jo nuolatinės gyvenamosios vietos valstybę, pažymėjime tokios priemonės išsamiai nurodomos.

Net jei nacionalinė teisė nenustato teismo sprendimo, reikalaujančio vaiko sugrąžinimo, minėto [11 straipsnio 8 dalyje] vykdymo įstatymo nustatyta tvarka kilmės teismas gali paskelbti teismo sprendimą vykdytinu, nepaisydamas jokio apeliacinio skundo.

Kilmės valstybės narės teisėjas tą pažymėjimą išduoda savo iniciatyva, naudodamas tipinę IV priedo formą (vaiko (-ų) sugrąžinimo pažymėjimas).

2. Kilmės valstybės narės teisėjas, priėmęs 40 straipsnio 1 dalies b punkte nurodytą teismo sprendimą, išduoda šio straipsnio 1 dalyje nurodytą pažymėjimą tik tuo atveju, jeigu:

Pažymėjimas užpildomas teismo sprendimo kalba.“

a) vaikui buvo suteikta galimybė būti išklautam, išskyrus atvejus, kai to nedera daryti dėl jo amžiaus ar brandumo laipsnio;

19. Tarp dalykų, kurie šiuo atžvilgiu turi būti pažymėti, minėto IV priedo 13 punkte nurodytas šis patvirtinimas:

b) šalims buvo suteikta galimybė būti išklautams; ir

„Teismo sprendimas reikalauja vaiką sugrąžinti ir teismas, priimdamas sprendimą, atsižvelgė į priežastis ir įrodymus, kuriais grindžiamas nutarimas, priimamas pagal [konvencijos] 13 straipsnį.“

20. Pagal reglamento 43 straipsnį:

ar 42 straipsnio 1 dalį, negali būti vykdytinas, jei jis nesuderinamas su paskesniu vykdytinu teismo sprendimu.“

„1. Bet kokiam pažymėjimo ištaisymui taikytina kilmės valstybės narės teisė.

2. Pažymėjimo išdavimas pagal 41 straipsnio 1 dalį arba 42 straipsnio 1 dalį negali būti apskūstas.“

22. Reglamento 53 straipsnyje nustatyta, kad kiekviena valstybė narė paskiria vieną ar daugiau centrinių institucijų padėti taikyti šį reglamentą. Pagal reglamento 55 straipsnio c punktą viena iš šių institucijų funkcijų bendradarbiaujant konkrečiose bylose, susijusiose su tėvų pareigomis, – „lengvinti komunikaciją tarp teismų, ypač taikant 11 straipsnio 6 ir 7 dalis bei 15 straipsnį“.

21. 47 straipsnyje „Vykdyto tvarka“ nurodyta:

„1. Vykdyto tvarką reglamentuoja vykdyto valstybės narės teisė.

Faktinės ir procesinės aplinkybės

2. Bet kuris kitos valstybės narės teismo sprendimas, priimtas ir paskelbtas vykdytinu pagal 2 skirsnį arba patvirtintas pažymėjimu pagal 41 straipsnio 1 dalį arba 42 straipsnio 1 dalį, yra vykdytinas kitoje valstybėje narėje tomis pačiomis sąlygomis, lyg jis būtų priimtas toje valstybėje narėje.

23. Šiuo atveju elgsiuosi taip pat, kaip ir pateikdama savo nuomonę byloje, kurioje priimtas Sprendimas *Rinau*⁸, – pagrindines faktines ir procesines bylos aplinkybes, kurios matyti iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą ir prie jos pridėdamų dokumentų, išdėstyti apibendrinančioje lentelėje.

Atskirais atvejais teismo sprendimas, patvirtintas pažymėjimu pagal 41 straipsnio 1 dalį

10 — 2008 m. liepos 11 d. sprendimas (C-195/08 PPU, Rink. p. I-5271).

Data	Italija	Austrija
2006 12 6	Gimsta vaikas; pagal Italijos teisę abu tėvai turi bendras jo globos teises.	
2008 1 31	Motina su vaiku išsikelia iš bendro būsto.	
2008 2 4	Tėvas paprašo <i>Tribunale per i Minorenni di Venezia</i> (Venecijos nepilnamečių reikalų teismą) vaiko globos teises suteikti tik jam ir uždrausti motinai išvykti su vaiku iš Italijos.	
2008 2 8	<i>Tribunale per i Minorenni di Venezia</i> laikinai uždraudžia motinai išvykti su vaiku iš Italijos.	
	Motina paprašo vaiko globos teises suteikti tik jai.	Nepaisydama draudimo motina išvyksta su vaiku į Austriją.
2008 4 16		Remdamasis konvencija tėvas paprašo sugrąžinti vaiką.
2008 5 23	Prieš priimdamas galutinį sprendimą dėl globos <i>Tribunale per i Minorenni di Venezia</i> nurodo atlikti psichologinę ekspertizę ir nustato tėvo nuolatinio bendravimo su vaiku tvarką, kuri turi būti įgyvendinama iš dalies Italijoje, iš dalies Austrijoje, tarpininkaujant atitinkamoms socialinėms tarnyboms; šis teismas panaikina draudimą motinai išvykti iš Italijos, kad ši galėtų vykti su vaiku į abi šalis ir jis galėtų bendrauti su tėvu; minėtas teismas suteikia abiem tėvams bendras laikinosios globos teises ir leidžia motinai likti su vaiku Austrijoje, palikdamas teisę naudotis tėvų valdžia tik su vaiko kasdienio gyvenimo klausimais susijusiems sprendimams priimti.	Iš pradžių Austrijos teismai nežino apie šią nutartį ir jos turinį.

Data	Italija	Austrija
2008 6 6		<p>Motinos prašymu <i>Bezirksgericht Judenburg</i> (Judenburgo apylinkės, kurioje yra motinos ir vaiko gyvenamoji vieta, teismas) uždraudžia tėvui bendrauti su motina ir dukra, nes jis psichologiškai terorizavo motiną.</p>
2008 7 3		<p>Remdamasis konvencijos 13 straipsnio b punktu (dėl didelės rizikos, kad atskyrus vaiką nuo motinos jam bus padaryta psichinė žala) <i>Bezirksgericht Leoben</i> (Leobeno apylinkės, besiribojančios su Judenburgo apylinkė, teismas⁹) atmeta tėvo (2008 m. balandžio 16 d.) prašymą dėl nurodymo sugrąžinti vaiką į Italiją.</p>
2008 9 1		<p>Išnagrinėjęs tėvo apeliacinį skundą <i>Landesgericht Leoben</i> (Leobeno apygardos teismas), remdamasis reglamento 11 straipsnio 5 dalimi, panaikina 2008 m. liepos 3 d. nutartį, nes tėvas nebuvo išklaustas <i>Bezirksgericht</i>.</p>

9 — Iš bylos medžiagos neaišku, kodėl procesai Austrijoje vyko dviejuose skirtinguose apylinkių teismuose.

Data	Italija	Austrija
2008 9 6		Dėl pasibaigusio termino 2008 m. birželio 6 d. <i>Bezirksgericht Judenburg</i> nutartis nustoja galioti.
2008 11 21		Bezirksgericht Leoben išklauso tėvą ir dar kartą atmeta jo prašymą, šį kartą cituodamas 2008 m. gegužės 23 d. <i>Tribunale per i Minorenni de Venezia</i> nutartį (apie kurią tuo metu jis jau žinojo), pagal kurią vaikas turi likti gyventi su motina Austrijoje.
2009 1 7		<i>Landesgericht Leoben</i> remdamasis konvencijos 13 straipsnio b punktu patvirtina, kad tėvo prašymas atmetinas.

Data	Italija	Austrija
2009 4 9	Tėvas paprašo <i>Tribunale per i Minorenni di Venezia</i> pagal reglamento 11 straipsnio 8 dalį įpareigoti sugrąžinti vaiką į Italiją.	
2009 5 15	Motina, remdamasi reglamento 10 straipsniu, ginčija <i>Tribunale per i Minorenni di Venezia</i> jurisdikciją; papildomai remdamasi reglamento „15(b)(5)“ straipsniu ¹⁰ ji prašo perduoti jurisdikciją <i>Bezirksgericht Judenburg</i> .	
2009 4 30 ir 2009 5 19	<i>Tribunale per i Minorenni di Venezia</i> išklauso šalių atstovus, nes motina posėdyje nedalyvauja; atstovai pareiškia, kad yra pasirošę tartis dėl tėvo bendravimo su vaiku plano, kurį turi parengti teismo paskirta specialistė.	

10 — Žr. šios nuomonės 36 išnašą.

Data	Italija	Austrija
2009 5 26		<p>Motinos prašymu (apie kurį <i>Tribunale per i Minorenni di Venezia</i> nepranešta) <i>Bezirksgericht Judenburg</i> (neišklausęs tėvo) „pagal [reglamento] 15 straipsnio 5 dalį“ pripažįsta savo jurisdikciją nagrinėti motinos pateiktą prašymą dėl globos; šis teismas paprašo <i>Tribunale per i Minorenni di Venezia</i> atsisakyti savo jurisdikcijos ir perduoti jam bylą.</p>
2009 6 26	<p>Tėvas pareiškia, kad yra pasirengęs prisitaikyti prie parengtino bendravimo plano.</p>	
2009 6 27	<p>Motina pareiškia nesutinkanti su parengtinu bendravimo planu, remdamasi asmeniniais sunkumais ir būgštavimais dėl vaiko gerovės.</p>	
2009 7 8	<p>Specialistė pateikia bendravimo grafiką <i>Tribunale per i Minorenni di Venezia</i>, kuris tą pačią dieną gauna <i>Bezirksgericht Judenburg</i> prašymą perduoti bylą.</p>	

Data	Italija	Austrija
2009 7 10	<p><i>Tribunale per i Minorenni di Venezia</i> atmeta motinos prieštaravimą dėl jurisdikcijos nebuvimo ir atsisako perduoti jurisdikciją <i>Bezirksgericht Judenburg</i>, nes neįvykdytos reglamento 15 straipsnyje nurodytos sąlygos (padėtis nėra išimtinė šio straipsnio 1 dalies prasme, o su Austrija nėra nustatytas konkretus ryšys šio straipsnio 3 dalies prasme); <i>Tribunale per i Minorenni di Venezia</i> konstatuoja, kad motinai nebendradarbiaujant psichologinė ekspertizė negali būti užbaigta; jis nurodo, kad, siekiant atkurti tėvo ryšį su vaiku, šis turi būti nedelsiant sugrąžintas į Italiją, kur gyventų kartu su motina (tokiu atveju motinai ir vaikui būtų suteiktas socialinis būstas ir sudarytas lankymo grafikas) arba pas tėvą, ir patvirtina savo sprendimą pagal reglamento 42 straipsnio 2 dalį.</p>	
2009 8 25		<p><i>Bezirksgericht Judenburg</i> nustato vaiko laikinąją globą ir globėja paskiria motiną remdamasis tuo, kad sugrąžinimo į Italiją atveju kiltų grėsmė pakenkti vaiko interesams. Apie šią nutartį pranešama tėvui, nepateikiant vertimo ir informacijos apie atsisakymo priimti dokumentą teisę.</p>

Data	Italija	Austrija
2009 9 22		Tėvas, remdamasis reglamento 47 straipsniu, paprašo <i>Bezirksgericht Leoben</i> vykdyti 2009 m. liepos 10 d. <i>Tribunale per i Minorenni di Venezia</i> grąžinti vaiką įpareigojančią nutartį.
2009 9 23		<i>Bezirksgericht Judenburg</i> patvirtina, kad jo 2009 m. rugpjūčio 25 d. nutartis yra galutinė ir vykdytina.
2009 11 12		<i>Bezirksgericht Leoben</i> atmeta prašymą vykdyti <i>Tribunale per i Minorenni di Venezia</i> grąžinti įpareigojantį sprendimą remdamasis tuo, kad vaiką sugrąžinus ir apgyvendinus pas tėvą kiltų pavojus pakenkti vaiko psichikai.
2009 11 30		Tėvas dėl 2009 m. lapkričio 12 d. <i>Bezirksgericht Leoben</i> nutarties pateikia apeliacinį skundą.

Data	Italija	Austrija
2010 1 20		<i>Landesgericht Leoben</i> patenkina tėvo apeliacinį skundą remdamasis griežtu reglamento nuostatų taikymu.
2010 2 16		Motina dėl 2010 m. sausio 20 d. <i>Landesgericht Leoben</i> nutarties pateikia kasacinį skundą <i>Oberster Gerichtshof</i> .
2010 4 20		<i>Oberster Gerichtshof</i> pateikia Teisingumo Teismui penkis prejudicinius klausimus, prašydamas taikyti prašymo nagrinėjimo skubos tvarka procedūrą.
2010 5 3		Teisingumo Teismas gauna prašymą priimti prejudicinį sprendimą.

Teisingumo Teismui pateikti klausimai

24. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pripažįsta, kad pagal Sprendimą *Rinau*¹¹, jei remiantis reglamento

42 straipsniu yra išduotas pažymėjimas, vykdyto valstybės teismas tegali konstatuoti, kad pagal reglamento 11 straipsnio 8 dalį priimtas sprendimas vykdytinas, ir nurodyti nedelsiant sugrąžinti vaiką. Todėl Italijos teismo nutarties nagrinėjimas iš esmės yra iš principo neįmanomas. Be to, pagal nacionalines procesines taisykles kasaciniame skunde negalima remtis šio teismo teritorinės jurisdikcijos nebuvimu. Tačiau, prašymą priimti prejudicinį

11 — Minėtą 8 išnašoje.

sprendimą pateikusių teismo manymu, tam tikrus aspektus būtina įvertinti išsamiau.

reglamento 11 straipsnio 8 dalies netaikymu (antrasis klausimas), ginčijant sprendimo, kurį kilmės teismas patvirtino reglamento 42 straipsnio 2 dalyje nurodytu pažymėjimu, vykdymą?

25. Todėl *Oberster Gerichtshof* Teisingumo Teismui pateikia šiuos penkis prejudicinius klausimus:

- „1. Ar „sprendimu dėl globos, nereikalaujančiu vaiką grąžinti“ <...>, reglamento <...> 10 straipsnio b punkto iv papunkčio prasme taip pat turi būti laikoma laikinoji priemonė, kuria remiantis „tėvų valdžia sprendimams priimti“, pirmiausia teisė nustatyti gyvenamąją vietą, suteikiama vaiką pagrobusiam vienam iš tėvų tol, kol priimamas galutinis sprendimas dėl globos teisių?
2. Ar vaiką grąžinti įpareigojanti nutartis patenka į reglamento 11 straipsnio 8 dalies taikymo sritį, tik jeigu teismas įpareigoja vaiką grąžinti remdamasis savo priimtu sprendimu dėl globos teisių?
3. Jei į pirmąjį ar antrąjį klausimus bus atsakyta teigiamai:
  - a. Ar galima antroje valstybėje remtis kilmės teismo jurisdikcijos nebuvimu (pirmasis klausimas) arba
  - b. Arba, ar tokiu atveju kilmės valstybėje atsakovas privalo prašyti panaikinti pažymėjimą, ir vykdydamas antroje valstybėje gali būti sustabdytas, kol bus priimtas sprendimas kilmės valstybėje?
4. Jei į pirmąjį ir antrąjį klausimus arba trečiojo klausimo a dalį bus atsakyta neigiamai:

Ar antrosios valstybės teismo priimtu ir pagal jos teisės aktus vykdytinu laikomu sprendimu, kuriuo laikinoji globa paskirta vaiką pagrobusiam vienam iš tėvų, pagal reglamento 47 straipsnio 2 dalį draudžiama vykdyti ankstesnę pagal reglamento 11 straipsnio 8 dalį priimtą vaiką grąžinti įpareigojančią pirmosios valstybės teismo nutartį, net jei juo nekliudoma vykdyti antroje valstybėje pagal Hagos konvenciją priimtos vaiką grąžinti įpareigojančios nutarties?

5. Jei į ketvirtąjį klausimą bus atsakyta neigiamai: vyriausybės buvo atstovauta 2010 m. birželio 14 d. įvykusiame teismo posėdyje. Tėvai turėjo teisę pateikti rašytines pastabas ir būti atstovaujami teismo posėdyje, tačiau šiuo atveju savo teise nepasinaudojo.
- a. Ar galima antrojoje valstybėje atsakyti vykdyti sprendimą, kurį kilmės teismas patvirtino reglamento 42 straipsnio 2 dalyje nurodytu pažymėjimu, jei priėmus šį sprendimą aplinkybės pasikeitė taip, kad dėl vykdymo kiltų rimta grėsmė vaiko interesams?

Analizė

- b. Arba, ar atsakovas turi nurodyti šias pasikeitusias aplinkybes kilmės valstybėje, ir vykdymas antrojoje valstybėje gali būti sustabdytas, kol bus priimtas sprendimas kilmės valstybėje?“

Įžanginės pastabos

Procesas Teisingumo Teisme

26. Bylą nusprendus nagrinėti pagal prašymo priimti prejudicinį sprendimą skubos tvarka procedūrą, nustatytą Teisingumo Teismo procedūros reglamento 104b straipsnyje, rašytines pastabas pateikė tik Austrijos vyriausybė ir Europos Komisija, kurios vienintelės, išskyrus pagrindinės bylos šalis, turi teisę dalyvauti šiame etape. Toms pačioms šalims, taip pat Čekijos, Vokietijos, Prancūzijos, Italijos, Latvijos, Slovėnijos ir Jungtinės Karalystės
27. Klausimai *Oberster Gerichtshof* kilo suvokus gana didelį prieštaravimą tarp kai kurių reglamento nuostatų aiškinimo pažodžiui ir teleologinio aiškinimo. Todėl svarbu turėti galvoje tris pagrindinius principus, kuriais pagrįstos svarbios reglamento nuostatos ir kuriais reikia remtis aiškinant teleologiškai¹².

12 — Taip pat žr. 8 išnašoje minėto Sprendimo *Rinau* 47 ir paskesnius punktus bei mano nuomonės šioje byloje 15 ir paskesnius punktus.

28. Pirma, reglamentas pagrįstas pirmenybės teikimu tam, kas naudingiausia vaikui, ir jo teisių apsauga. Ši mintis ne tik reiškia, kad kiekvienu atveju turima atsižvelgti į paties vaiko interesus, – ji atsispindi ir bendrojoje taisyklėje, pagal kurią būtent nuolatinės gyvenamosios vietos teismai yra tinkamiausi spręsti bet kuriuos klausimus, susijusius su globa ar tėvų pareigomis, taigi šie teismai iš esmės privalo turėti ir jurisdikciją šioje srityje. Vis dėlto, mano manymu, nors teismas, turintis jurisdikciją priimti sprendimą, kiekvienu atveju privalo atsižvelgti į konkrečius kiekvieno atitinkamo vaiko interesus, reglamentas aiškintinas remiantis bendresne sąvoka nei vaiko interesai, taikytina apskritai.

29. Antra, reglamentu siekiama užtikrinti, kad bet kuris neteisėtas vaiko išvežimas liktų be teisinių pasekmių, nebent vėliau šiam išvežimui pritartų kitos suinteresuotosios šalys. Tam reglamente nustatytas, viena vertus, beveik automatinis vaiko sugrąžinimo nedelsiant mechanizmas ir, kita vertus, labai griežtai apribojamos jurisdikcijos perdavimo valstybės narės, į kurią neteisėtai išvežtas vaikas, teismams galimybės, leidžiant ankstesnės nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės narės teismams neatsižvelgti į galimą sprendimą dėl negrąžinimo, priimtą pagal konvencijos 13 straipsnį.

30. Taigi net srityje, susijusioje tik su tėvų pareigomis ir neteisėtu vaiko išvežimu, reglamentu siekiama mažiausiai dvejų tikslų – įgyvendinti valstybės, kurioje vaikas nuolat gyvena, teismų jurisdikciją ir sugrąžinti neteisėtai išvežtą vaiką į valstybę, kurioje jis anksčiau nuolat gyveno, – kurie gali būti iš dalies nesuderinami, bent jau tuo atveju, kai į kitą valstybę narę išvežtas vaikas laikomas tiek ilgai, kad įgijo joje naują nuolatinę gyvenamąją vietą.

31. Trečia, pagal reglamentą iš nacionalinių teismų reikalaujama didelio abipusio pasitikėjimo, kuriam esant iki būtino minimumo apribojami kitos valstybės narės sprendimų nepripažinimo pagrindai ir šie sprendimai pripažįstami ir vykdomi beveik automatiškai. Be to, tuo pačiu tikslu reglamente nustatytas bendradarbiavimo mechanizmas, kuriuo nacionaliniai teismai raginami naudotis.

32. Mano manymu, pabrėžtini dar du reglamento aspektai.

33. Viena vertus, reglamente nustatytos tik su jurisdikcija, pripažinimu ir vykdymu susijusios taisyklės. Reglamentas niekaip nesusijęs su bylos esmės klausimais. Priešingai nei teigė Austrijos vyriausybė teismo posėdyje, taikant reglamentą ne prisidedama prie „Europos integracijos vaiko sąskaita“, o siekiama tarpvalstybiniais atvejais aiškiai nustatyti jurisdikciją turintį teismą ir užtikrinti, kad kiti teismai pasitikėtų jo sprendimais, nes *visi* valstybių narių teismai turi priimti sprendimus teikdami pirmenybę tam, kas naudingiausia atitinkamam vaikui.

34. Kita vertus, reglamente numanoma, kad vaiką neteisėtai išvežus ar jo negrąžinus¹³ teismai ir šalys veikia greitai (o tam tikrais atvejais to net reikalaujama). Jei realiai šis greitas veikimas neužtikrinamas, nukentčia reglamento veiksmingumas, – kaip matyti iš šios bylos. Pirmiausia reglamentu siekiama išvengti padėties komplikavimosi dėl naujų

ryšių, kurie gali susikurti tarp vaiko ir valstybės narės, į kurią jis neteisėtai išvežtas.

35. Galiausiai reikia turėti galvoje vienas po kito einančius procedūros, nustatytos konvencijoje ir reglamente neteisėto (ir ginčijamo) išvežimo atveju, etapus. Pirmiausia paliktasis tėvas ar motina pagal konvencijos 12 straipsnį turi kreiptis į valstybės narės, į kurią išvežtas vaikas, teismą, kad būtų priimta vaiką grąžinti įpareigojanti nutartis. Šis prašymas turi būti patenkintas, nebent būtų išimtinis atsisakymo jį tenkinti pagrindas iš išvardytųjų konvencijos 13 straipsnyje ir nebent šio straipsnio b punktu pagrįsto atsisakymo atveju nebūtų nustatyta, kad imtasi priemonių užtikrinti vaiko apsaugą jį sugrąžinus (žr. reglamento 11 straipsnio 4 dalį). Bet kuriuo atveju sprendimas turi būti priimtas, išskyrus išimtines aplinkybes, per šešias savaites (reglamento 11 straipsnio 3 dalis). Jei priimama nutartis dėl vaiko negrąžinimo, apie ją turi būti pranešta valstybės narės, kurioje vaikas nuolat gyveno iki neteisėto išvežimo, valdžios institucijoms ir šalys (paprastai tėvai) turi turėti galimybę būti išklausyti jurisdikciją turinčiame šios valstybės teisme. Prireikus šis teismas vis dėlto gali nurodyti sugrąžinti vaiką (reglamento 11 straipsnio 8 dalis) ir jo sprendimas tiesiogiai vykdytinas valstybėje narėje, į kurią vaikas išvežtas, jeigu yra patvirtintas pažymėjimu pagal reglamento 42 straipsnį. Tačiau toks patvirtinimas

13 — Reglamentas susijęs ir su neteisėto išvežimo, ir su neteisėto negrąžinimo atvejais. Toliau kalbėsiu tik apie „neteisėtą išvežimą“, nes tokia padėtis yra šioje byloje. Tačiau visi nurodyti argumentai susiję su abiem atvejais.

galimas tik tuo atveju, jei teismas atsižvelgia į pagrindus ir įrodymus, kuriais paremtas sprendimas dėl negrąžinimo. Be to, teismas, šiomis aplinkybėmis įpareigojęs grąžinti vaiką, turi pranešti valstybės narės, į kurią vaikas išvežtas, valdžios institucijoms apie bet kurias priemones, kurių imtasi siekiant užtikrinti vaiko apsaugą jį sugrąžinus.

Dėl pirmojo klausimo

36. *Oberster Gerichtshof* klausia, ar laikinoji priemonė, kuria vaiką pagrobusiam vienam iš tėvų suteikiama „tėvų valdžia sprendimams priimti“, „pirmiausia teisė nustatyti gyvenamąją vietą“ tol, kol bus priimtas galutinis sprendimas dėl globos, turi būti suprantama kaip „sprendimas dėl globos, nereikalaujantis vaiką grąžinti“ reglamento 10 straipsnio b punkto iv papunkčio prasme¹⁴.

37. Atsižvelgiant į minėtą procedūrą reikia nustatyti, ar priėmus 2008 m. gegužės 23 d. nutartį *Tribunale per i Minorenni di Venezia*

14 — Kaip teismo posėdyje pažymėjo Italijos vyriausybė, pasakymas „tėvų teisė priimti sprendimus“, pirmiausia teisė nustatyti gyvenamąją vietą, pavartotas prejudiciniame klausime, ne visai tiksliai atspindi 2008 m. gegužės 23 d. *Tribunale per i Minorenni di Venezia* nutarties turinį. Vis dėlto aišku, kad ši nutartis susijusi su vaiko globa ir ja nereikalaujama grąžinti vaiko.

prarado jurisdikciją, kurią būtų tebeturėjęs pagal reglamento 10 straipsnyje nustatytą bendrąją taisyklę kaip valstybės narės, kurioje vaikas nuolat gyveno iki jo neteisėto išvežimo, teismas. Iš tikrųjų *Oberster Gerichtshof* mano, kad dabar vaikas įgijo naują nuolatinę gyvenamąją vietą Austrijoje ir kad nors šio straipsnio a punkte nurodyta sąlyga (šiuo atveju – būtinas tėvo pritarimas) neįvykdyta, b punkte nustatytos pirmosios dvi alternatyvios sąlygos (t. y. vaikas Austrijoje pragyveno bent vienerius metus nuo tada, kai tėvas sužinojo apie jo buvimo vietą, ir vaikas pritapo prie naujos aplinkos) įvykdytos. Jei įvykdoma ir bent viena iš papildomų sąlygų, išvardytų b punkto i–iv papunkčiuose, bendroji jurisdikcija pereina Austrijos, vaiko naujosios nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės narės, teismams. *Oberster Gerichtshof* atmeta b punkto i–iii papunkčiuose nustatytas sąlygas, tačiau mano, kad jei (kaip teigia motina) 2008 m. gegužės 23 d. *Tribunale per i Minorenni di Venezia* nutartis – tai „sprendimas dėl globos, nereikalaujantis vaiką grąžinti“, iv papunktyje nustatyta sąlyga yra įvykdyta.

38. Vis dėlto *Oberster Gerichtshof* yra tos nuomonės, kad aiškinant teleologiškai ši sąlyga neturi būti laikoma įvykdyta, net jei pagal aiškinimą pažodžiui aptariamasis sprendimas

yra „sprendimas dėl globos“, nes juo, nors ir laikinai, nustatoma vaiko globa ir nereikalaujama vaiką grąžinti, bent jau nedelsiant.

39. Iš esmės *Oberster Gerichtshof* samprotauja taip. Jei galutiniu sprendimu dėl globos nereikalaujama grąžinti vaiką, nėra jokie pagrindo ankstesnės nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės teismų jurisdikcijai išlaikyti, nes naujosios nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės teismai visada tinkamesni priimti paskesnius su vaiku susijusius sprendimus, ir reglamento 10 straipsnio b punkto iv papunktyje nustatytos sąlygos yra suprantamos bei pagrįstos. Bet jei *laikinoju* leidimu palikti vaiką pas jį pagrobusį vieną iš tėvų siekiama tik išvengti vaiko vežiojimo iš vienos vietos į kitą, kol bus priimtas galutinis sprendimas, pagal aiškinimą pažodžiui ankstesnės nuolatinės gyvenamosios vietos teismas, praradęs savo jurisdikciją, negali priimti galutinio sprendimo. Tačiau atsižvelgiant į reglamento tikslus šis teismas turėtų prarasti savo jurisdikciją tik tuo atveju, jei su globa susijęs procesas *pasibaigia* nepriėmus vaiką grąžinti įpareigojančios nutarties. Austrijos vyriausybė visiškai pritaria tokiam samprotavimui.

40. Panašiai manydama Komisija pabrėžia riziką, kad ankstesnės nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės narės teismas, baimindamasis, jog praras savo jurisdikciją vėliau priimti galutinį sprendimą, vengs priimti sprendimą dėl laikinosios globos, pagal kurį vaikas liktų savo naujosios nuolatinės gyvenamosios vietos valstybėje narėje ir kuris atitiktų vaiko interesus. Komisija taip pat mano, kad, kaip

ankstesnės nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės narės teismų jurisdikcijos išlaikymo bendrosios taisyklės išimtis, reglamento 10 straipsnyje išvardytos jurisdikcijos perdavimo sąlygos turėtų būti aiškinamos veikiausiai siaurai nei plačiai.

41. Iš esmės tokio pat požiūrio laikėsi visos teismo posėdyje atstovautos valstybės narės, išskyrus Slovėnijos Respubliką.

42. Apskritai galiu pritarti šiam požiūriui, nors manau, kad reikia patikslinti tam tikrus aspektus bei išnagrinėti kai kuriuos kitus argumentus, kurie yra priešingi ir kurių negalima iškart atmesti.

43. Pirmiausia norėčiau pažymėti, kad *Oberster Gerichtshof* aiškinimas iš dalies pagrįstas motyvais, paskatinusiais *Tribunale per i Minorenni di Venezia* laikinai suteikti globos teises motinai. Tačiau turiu abejonių dėl tokios pozicijos. Man atrodo, kad iš principo netinkama aiškinti reglamentą atsižvelgiant į konkrečius atskiro sprendimo dėl globos motyvus. Verčiau reikia nustatyti, ar galima objektyvi diferenciacija dėl to, kad sprendimas yra laikinas arba nelaikinas. Be to, visada esama rizikos, kad vienos valstybės narės teismas klaidingai išaiškina kitos valstybės

narės teismo motyvus¹⁵. Todėl pasistengsiu išnagrinėti klausimą laikydama bendresnio požiūrio.

45. Galiausiai reikia pripažinti, kad nors išeitis – priimtina prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui, Komisijai ir beveik visoms valstybėms narėms, kurioms buvo atstovauta teismo posėdyje – gali atrodyti labai patraukli, dėl jos pateiktini tam tikri priešingi argumentai. Juos galima apibendrinti taip.

44. Be to, abejoju, ar tokiomis kaip šios aplinkybėmis taikytinas principas, toks, koks jis suformuluotas dabar, pagal kurį taisyklės išimtis turi būti aiškinamos siaurai. Iš tikrųjų dėl reglamento 10 straipsnio pažymėtina, kad ankstesnės nuolatinės gyvenamosios vietos teismo jurisdikcijos išlaikymo taisyklė atitinka vieną iš pagrindinių reglamento principų, t. y. principą, pagal kurį neteisėtas vaiką pagrobusio vieno iš tėvų veiksmas neturi sukelti jokių teisinių pasekmių, o išimtis – kitą pagrindinį principą, nes kalbama apie jurisdikcijos taisyklę, „suformuluotą kuo labiausiai atsižvelgiant į vaiko interesus, ypač į artumo kriterijų“¹⁶.

46. Reglamento 10 straipsnio b punkto iv papunkčiu reglamentuojama situacija, kai vaikas valstybėje narėje, į kurią buvo neteisėtai išvežtas, pragyvena bent vienus metus, įgyja naują nuolatinę gyvenamąją vietą ir pritaipia prie naujos aplinkos bei kai jo ankstesnės nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės narės teismai per tą laiką ne tik nepriima galutinio sprendimo dėl jo globos, bet ir yra tos nuomonės – tiesa, laikinai, tačiau bet kuriuo atveju bent tuos vienus metus, – kad jam naudingiausia likti valstybėje narėje, į kurią jis išvežtas. Laikui bėgant šiems teismams veikiausiai būtų vis sunkiau būti informuotiems (pavyzdžiui, gaunant psichologinių ekspertizių išvadas, socialinių tarnybų ataskaitas ir (arba), atsižvelgiant į vaiko amžių, atliekant tiesioginę apklausą) apie esamą vaiko padėtį ir aplinką. Be to, šie teismai yra valstybėje narėje, su kuria vaikas neabejotinai laipsniškai praranda ryšį. Argi tokiomis aplinkybėmis artimiausio teismo jurisdikcijos principui neturėtų būti teikiama pirmenybė ankstesnės

15 — Net svarstau, ar taip iš dalies nėra šioje byloje. Iš tikrųjų atrodo, kad *Oberster Gerichtshof* daro prielaidą, jog *Tribunale per i Minorenni di Venezia* laikinai suteikė globos teises motinai, visų pirma siekdamas išvengti vaiko vežiojimo iš vienos vietos į kitą, nors išnagrinėjusi 2008 m. gegužės 23 d. nutartį manau, jog šis teismas pirmiausia siekė palengvinti vaiko keliones kartu su motina iš Austrijos į Italiją ir atgal, kad šis išlaikytų ryšį su tėvu.

16 — Žr. reglamento 12 konstatuojamąją dalį. Be to, pažymėtina, kad taikant artumo kriterijų dėl jo pobūdžio gali kilti pasekmės, kurios ilgainiui gali keistis.

nuolatinės gyvenamosios vietos teismo jurisdikcijos išlaikymo atžvilgiu?

sutrukdyti vaiko pagrobėjui gauti naudos iš savo neteisėto veiksmo“.

47. Nemanau, kad į šį klausimą reikia atsakyti teigiamai.

49. Būtent šią pusiausvyrą – tarp dviejų iš mano jau nurodytų principų¹⁹ – ir siekiama sukurti reglamento 10 straipsniu, kalbant, pirma, apie bendrąją jurisdikciją su tėvų atsakomybe susijusiose bylose ir, antra, pagal to paties reglamento 11 straipsnio 8 dalį, – apie specialiąją jurisdikciją nurodyti sugrąžinti vaiką.

48. Jei vaikas neteisėtai išvežamas į kitą valstybę narę, pirmiausias tikslas pagal reglamentą ir konvenciją yra užtikrinti greitą jo sugrąžinimą siekiant, kad vaiką pagrobęs vienas iš tėvų negautų jokios praktinės ar teisinės naudos, kurios galėtų tikėtis iš tokios situacijos¹⁷. Jei šis tikslas sėkmingai pasiekiamas, tai turi ir nemažą atgrasomąjį poveikį. Bet, kaip teigiama Komisijos pasiūlymo, paskelbto prieš priimant reglamentą, aiškinamajame memorandumė¹⁸, „tam tikrais atvejais gali paaiškėti, kad dėl vaiko pagrobimo susidariusi faktinė situacija pagrįstai sukelia jurisdikcijos perdavimo teisinę pasekmę. Todėl tikslinga rasti pusiausvyrą tarp galimybės leisti teismui, kuris nuo šiol yra artimiausias pagal vaiko gyvenamąją vietą, priimti jurisdikciją ir būtinybės

50. Neteisėto išvežimo atžvilgiu pagrindinis principu, kuriuo siekiama vaiką pagrobusiam vienam iš tėvų sutrukdyti gauti bet kokios naudos iš savo neteisėto veiksmo, reikalaujama, kad ankstesnės nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės narės teismai išlaikytų jurisdikciją. Šis principas taikytinas ne tik bendrajai jurisdikcijai, bet ir *a fortiori* jurisdikcijai nurodyti sugrąžinti vaiką.

17 — Tačiau turiu pažymėti, jog pritariu teismo posėdyje Prancūzijos vyriausybės pateiktam patikslinimui, kad kalbama ne apie vaiką pagrobusiam vienam iš tėvų skirtą sankciją, o veikiau apie priemonę, kuria siekiama atkurti tokią teisinę padėtį, kuri būtų buvusi, jei vaikas nebūtų neteisėtai išvežtas.

18 — 2002 m. gegužės 17 d. Tarybos reglamento dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinancio Reglamentą (EB) Nr.1347/2000 ir keičiančio Reglamentą (EB) Nr. 44/2001 dėl išlaikymo klausimų (COM(2002) 222 galutinis/2) pasiūlymas dėl 21 straipsnio, tapusio reglamento 10 straipsniu; nuostatos formuluotė pasikeitė, bet turinys iš esmės liko toks pats.

51. Tačiau atrodo visiškai pagrįsta – ir dera su pirma aprašytos pusiausvyros siekiu – numatyti, kaip padaryta reglamento 10 straipsnio a punkte, kad dėl naujos nuolatinės gyvenamosios vietos įgijimo, *kuriam tylėjimu pritaria kiekvienas globos teises turintis asmuo*, ši

19 — Žr. šios nuomonės 28 ir 29 punktus.

jurisdikcija gali būti perduota naujosios nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės narės teismams. Tokiu atveju jurisdikcija nurodyti sugrąžinti vaiką nebereikalinga.

reglamentą matyti, kad šis sprendimas atrodė priimtinas daugeliui delegacijų²¹, galiausiai buvo sąmoningai pasirinkta griežtesnė pozicija, pagal kurią jurisdikcijos perdavimas apribojamas tik keturiais atvejais, išsamiai išvardytais galutinėje reglamento 10 straipsnio b punkto redakcijoje.

52. Taip pat atrodo pagrįsta numatyti tokį patį jurisdikcijos perdavimą kiekvienąkart, kai vaikas ne tik įgyja naują nuolatinę gyvenamąją vietą, bet ir ilgiau kaip metus pragyvena naujoje valstybėje narėje bei prisitaiko prie naujos aplinkos, net jei tam nėra aiškiai pritarę visi globos teises turintys asmenys. Iš tikrųjų būtent 1996 m. Hagos konvencijos²⁰ 7 straipsnyje įtvirtinta nuostata atrodo, teikiant pirmenybę tam, kas naudingiausia vaikui, atitinkanti nuolatinės gyvenamosios vietos teismų jurisdikcijos principą. Bet nors iš parengiamųjų dokumentų prieš priimant

53. Pirmaisiais trim atvejais iš tikrųjų reikalingas tylus globos teises turinčių asmenų (t. y. paprastai – vieno iš paliktojo tėvų) pritarimas, jei valstybėje narėje, į kurią neteisėtai išvežtas vaikas, nebuvo pateiktas joks prašymas jį sugrąžinti arba jei toks prašymas buvo atsiimtas ar atmetas ir jeigu jo pateikėjas pagal reglamento 11 straipsnio 7 ir 8 dalis nesikreipė į ankstesnės nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės narės teismą.

54. Ketvirtuoju atveju, kuris svarbus šioje byloje, ankstesnės nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės narės teismas priima sprendimą dėl globos, *nereikalaujantį vaiką grąžinti*. Šiuo atveju kalbama ne apie tylų šio teismo pritarimą dėl jurisdikcijos perdavimo, o veikiausiai apie sprendimą, kuriuo patvirtinama, kad vaikas įgijo naują nuolatinę gyvenamąją vietą kitoje valstybėje narėje, todėl jurisdikcija turi būti perduota. Taigi, jei vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta pasikeičia teisėtai išvykus iš vienos valstybės narės į kitą, jurisdikcija

20 — Minėtos šios nuomonės 3 punkte. Šią konvenciją pasirašė visos Sąjungos valstybės narės, išskyrus Maltos Respubliką, bet šiuo metu ją yra ratifikavusios tik aštuonios iš jų, tarp kurių Austrijos Respublikos ir Italijos Respublikos nėra. Visoms kitoms valstybėms narėms, išskyrus Danijos Karalystę, atsižvelgiant į Sąjungos interesus buvo leista kartu ją ratifikuoti ir prie jos prisijungti (žr. 2008 m. birželio 5 d. Tarybos sprendimą 2008/431/EB, kuriuo tam tikros valstybės narės įgaliojamos Europos bendrijos labai ratifikuoti 1996 m. Hagos konvenciją dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, pripažinimo, vykdymo ir bendradarbiavimo tėvų pareigų ir vaikų apsaugos priemonių srityje arba prie jos prisijungti ir kuriuo tam tikros valstybės narės įgaliojamos pateikti deklaraciją dėl atitinkamų Bendrijos teisės vidaus taisyklių taikymo, OL L 151, p. 36).

21 — Pirmiausia žr. 2002 m. lapkričio 8 d. Komisijos dokumento 13940/02 II skirsnio a dalies 11 ir paskesnius punktus.

automatiškai perduodama pagal reglamento 8 ir 9 straipsnius, o jei vaikas išvežamas neteisėtai, siekiant to paties rezultato ankstesnės nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės narės teismas turi įteisinti šį išvykimą jį patvirtindamas.

keista (ir nelogiška), jei ketvirtuoju atveju jis reikštų proceso užbaigimo terminą. Tačiau būtent toks būtų laikinųjų sprendimų įtraukimo į sąvoką „sprendimas dėl globos, nereikalaujantis vaiką grąžinti“ rezultatas. Tokiu atveju teismas, nepriėmęs jokie „sprendimo dėl globos, nereikalaujančio [nedelsiant] grąžinti vaiką“, išlaikytų savo jurisdikciją iki proceso pabaigos, o tokį sprendimą (kuris dažnai gali būti pageidautinas paisant vaiko interesų) priėmęs teismas dėl šios aplinkybės privalėtų atsižvelgti į terminą ilgalaikiam sprendimui priimti.

55. Neginčijama, kad toks patvirtinimas išreikštas sprendimu, kuriuo siekiama nuspręsti dėl ilgalaikės globos, jei įvykdytos kitos reglamento 10 straipsnio b punkte nustatytos sąlygos (bent metus pragyventi naujoje nuolatinėje gyvenamojoje vietoje ir pritaapti prie naujos aplinkos). Pagal aiškinimą pažodžiui (Slovėnijos vyriausybė pažymėjo, kad reglamento 2 straipsnio 4 punkte sąvoka „sprendimas“ apibrėžiama labai plačiai) tas pats pasakytina ir apie laikinąjį sprendimą, kuris vėliau turi būti pakeistas ilgalaikiu sprendimu.

56. Tačiau nemanau, kad taip ir turėtų būti. Vienų metų laikotarpis, sąlygojantis jurisdikcijos perdavimą visais reglamento 10 straipsnio b punkte numatytais atvejais, aiškiai reiškia, kad pirmaisiais trimis atvejais nustatytas terminas prašymui, kuriuo siekiama sugrąžinti vaiką, pateikti ar patvirtinti. Bet būtų

57. Nagrinėdamas bylą dėl vaiko globos, ypač kai ši byla susijusi su neteisėtu išvežimu, teismas dažnai susiduria su dideliais sunkumais. Karštingai trokšdamas susigrąžinti vaiką vienas iš tėvų gali nuspręsti išnaudoti visas galimas priemones tikslui pasiekti. Kartais atitinkamas tėvas gali netyčia nueiti klystkeliais, o kartais – sąmoningai juos išnaudoti. Be to, kadangi su byla būtinai yra susiję dviejų valstybių narių teismai, dėl procedūrų vienoje valstybėje narėje gali užsitęsti procedūros kitoje, o dėl galimo nepakankamo bendradarbiavimo visas procesas gali dar labiau užtrukti. Tačiau bet kuriuo atveju kyla reali grėsmė, kad bylą nagrinėjantis ankstesnės nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės narės teismas

praktiškai nebepajėgs kontroliuoti proceso trukmės.

kurios kaip tik ir paskatino priimti nutartį laikinai palikti vaiką su motina Austrijoje, – negalėjo būti tinkamai įgyvendintos, nes motina visiškai nebendradarbiavo. Taigi praėjo visi metai, bet to negalima sieti nei su tėvo pritarimu, nei su *Tribunale per i Minorenni di Venezia* pasyvumu²³.

58. Tai ir iliustruoja šis atvejis. Visų pirma *Bezirksgericht Leoben* pagal konvenciją 2008 m. balandžio 6 d. pateiktą tėvo prašymą sugrąžinti vaiką atmetė tik 2008 m. liepos 3 d., t. y. praėjus vienuolikai savaitių nuo jo pateikimo, nors reglamento 11 straipsnio 3 dalyje nustatytas daugiausia šešių savaitių terminas, „išskyrus atvejus, kai išimtinės aplinkybės neleidžia to daryti“. Atmetus šį prašymą tėvas, užuot kreipęsis tiesiogiai į *Tribunale per i Minorenni di Venezia*, kad būtų priimta nutartis pagal reglamento 11 straipsnio 8 dalį, Austrijoje du kartus pateikė apeliacinį skundą dėl nutarties atmesti prašymą, nes pirmoji nutartis atmesti prašymą buvo panaikinta ir priimta antroji. Net po to, kai 2008 m. sausio 7 d. buvo atmestas antrasis apeliacinis skundas, tėvas tik po trijų mėnesių pateikė prašymą pagal reglamento 11 straipsnio 8 dalį²². Visą tą laiką priemonės, kurias *Tribunale per i Minorenni di Venezia* numatė siekdamas būti pakankamai informuotas, kad priimtų ilgalaikį sprendimą dėl vaiko globos (bendravimas su tėvu, psichologo ataskaita) – priemonės,

59. Tačiau teismas, kuriame pirmiausia iškelta tokia byla, siekdamas kuo greičiau ištaisyti padėtį, labai dažnai turi imtis neatidėliotinų laikinųjų priemonių, kol gaus visą informaciją, reikalingą ilgalaikiam sprendimui dėl vaiko globos priimti. Būtent taip ir buvo šiuo atveju. Sunku įsivaizduoti, kad teisės aktų leidėjas būtų norėjęs, jog esant tokiai padėčiai po metų jurisdikcija būtų automatiškai perduota, nors ją tebeturėtų pirmasis teismas, jei nebūtų privalėjęs pritaikyti neatidėliotinos laikinosios priemonės, atidėdamas vėlesniam laikui ilgalaikį sprendimą dėl globos. Tai reikštų nutraukti jurisdikciją turinčiame teisme pradėtą procesą vien dėl to, kad teismas pritaikė laikinąją priemonę, kuri, jo manymu, buvo būtina.

22 — Gali būti, kad toks delsimas paaiškinamas tuo, jog buvo neteisingai suprastas reglamento 11 straipsnio 7 punktas, kuriame nustatytas trijų mėnesių terminas, kad šalys galėtų pateikti pastabas dėl sprendimo dėl negrąžinimo, bet neturiu informacijos šiuo klausimu.

23 — Čia kaip pavyzdį pateikiu šią bylą, bet panašios aplinkybės taip pat susiklostė minėtoje byloje *Rinau* ir šiuo metu Teisingumo Teisme nagrinėjamoje byloje *Purrucker* (C-256/09). Šiuo atveju norėčiau pažymėti, kad tam tikras delsimas pranešti (Austrijos teismams – apie 2008 m. gegužės 23 d. *Tribunale per i Minorenni di Venezia* nutartį ir *Tribunale per i Minorenni di Venezia* – apie 2009 m. gegužės 26 d. *Bezirksgericht Judenburg* prašymą perduoti jurisdikciją) taip pat galėjo prisidėti prie to, kad procesas užsitęsė.

60. Priešingai, jurisdikcijos perdavimas valstybės narės, į kurią neteisėtai išvežtas vaikas, teismams gali būti pateisinamas tik tokiu atveju, jeigu tai, kad vaikas kitoje valstybėje narėje pragyveno bent metus, papildo aplinkybė, jog yra prašymą jį sugrąžinti pateikusio vieno iš tėvų pritarimas išvežti (galutinai užbaigiantis bet kurį jau pradėtą procesą arba neleidžiantis pradėti jokio proceso, per kurį galėtų būti priimta vaiką grąžinti įpareigojanti nutartis, vykdytina pagal reglamento 11 straipsnio 8 dalį ir 42 straipsnį), arba jurisdikciją turinčio teismo nagrinėtoje byloje priimtas gautinis sprendimas, neįpareigojantis grąžinti vaiko. Taigi visi keturi atvejai, numatyti reglamento 10 straipsnio b punkte, sudaro nuoseklų pagrindą sprendimui, aiškiam arba numanomam, kuris panaikina galimybę vėliau pasinaudoti reglamento 11 straipsnio 8 dalyje ir 42 straipsnyje nustatytu mechanizmu, priimti.

61. Teismo posėdyje buvo iškeltas klausimas, kaip valstybės narės, į kurią neteisėtai išvežtas vaikas, teismas gali tiksliai nustatyti, ar ankstesnės nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės narės teismo sprendimas yra laikinas, ar galutinis. Iš tikrųjų su vaikų globa susiję sprendimai dėl savo pobūdžio visada gali būti peržiūrimi atsižvelgiant į pasikeitusias aplinkybes, todėl niekada nebūna tokie pat galutiniai kaip dauguma kitų teismo sprendimų²⁴. Be to, dėl valstybių narių teisės sistemų procedūrinių ir terminijos skirtumų gali būti

ne taip paprasta atskirti laikiną sprendimą nuo „galutinio“.

62. Man atrodo, kad atsakymas gali būti pagrįstas Prancūzijos vyriausybės nurodytu kriterijumi: sprendimas dėl globos laikytinas laikinu tol, kol teismas „neišnaudojo visų priemonių“. Taigi pakanka nustatyti – prireikus padedant atitinkamoms centrinėms institucijoms, – ar atitinkamame procese dar galima imtis priemonių ir nebūtina vėl kelti bylą teisme.

63. Todėl darau išvadą, kad reglamento tikslai draudžia pažodžiui aiškinti jo 10 straipsnio b punkto iv papunktį ir kad laikinoji priemonė, pagal kurią globos teisės suteikiamos vaiką pagrobusiam vienam iš tėvų tol, kol priimamas galutinis (ar ilgalaikis) sprendimas dėl globos, nėra „sprendimas dėl globos, nereikalaujantis vaiko grąžinti“ šios nuostatos prasme.

Dėl antrojo klausimo

64. *Oberster Gerichtshof* klausia, ar vaiką grąžinti įpareigojanti nutartis patenka į

24 — Žr. mano išvados byloje *Purrucker*, minėtoje 23 išnašoje, 118 ir paskesnius punktus.

reglamento 11 straipsnio 8 dalies taikymo sritį tik tuo atveju, jei teismas įpareigoja grąžinti vaiką remdamasis savo paties priimtu sprendimu dėl globos.

65. Minėtas teismas aiškina, kad, motinos teigimu, tik remiantis sprendimu dėl globos priimta vaiką grąžinti įpareigojanti nutartis patenka į reglamento 11 straipsnio 8 dalies taikymo sritį, o 2009 m. liepos 10 d. *Tribunale per i Minoreni di Venezia* nutartis, kurios vykdymą užtikrinti siekia tėvas, nėra pagrįsta sprendimu dėl globos, todėl į šios nuostatos taikymo sritį nepatenka.

66. *Oberster Gerichtshof* teisingai pažymi, kad tokio aiškinimo nepagrindžia nei minėtos nuostatos formuluotė (šioje nuostatoje nekonkretinant kalbama apie „bet kurį vėlesnį vaiką grąžinti reikalaujantį sprendimą“), nei Sprendimas *Rinau*²⁵ (kuriame pabrėžiama sprendimo, priimto po sprendimo dėl negrąžinimo, procesinė autonomija), tačiau mano, kad, vertinant sisteminiu ir teleologiniu požiūriu, jo negalima atmesti. Viena vertus, iš reglamento 11 straipsnio 7 dalies matyti, kad 6–8 dalyse nustatyta sistema, pagal kurią paskutinį žodį taria ankstesnės nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės narės teismai, pateisinama tik tuo atveju, jei vaiką grąžinti įpareigojanti nutartis pagrįsta priemone dėl globos, nurodančia jį grąžinti. Kita vertus,

pagal tokį aiškinimą atrodo nuoseklesnė visa 10 ir 11 straipsniuose nustatyta sistema.

67. Iš karto patikslinu, kad visai nesu įsitikinusi, jog pagal prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo argumentus turi būti daroma jo siūloma išvada. Kaip nurodžiau nagrinėdama pirmąjį klausimą, pirminis konvencijos tikslas yra užtikrinti, išskyrus tam tikras išimtines aplinkybes, *neatidėliotiną* vaiko sugrąžinimą *prieš* išnagrinėjant su globa ar tėvų pareigomis susijusį klausimą. Reglamento 11 straipsniu visų pirma norima šią sistemą sustiprinti, taip pat siekiant, kad vaikas būtų sugrąžintas *nedelsiant*, o ne po to, kai pasibaigus procesui, kuris gali užsitęsti, priimamas sprendimas dėl globos.

68. Vis dėlto *Oberster Gerichtshof* mano – šiam požiūriui teismo posėdyje pritarė ir dauguma valstybių narių, – kad vaiką grąžinti įpareigojanti nutartis, paremta jį grąžinti nurodančia priemone, priimta įprastame procese, kuriame įvertinamos visos faktinės aplinkybės ir pateikiami įrodymai, geriau užtikrintų teisingumą, palyginti su sprendimu, priimtu procedūroje dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo.

69. Be to, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo teigimu, jei šios rūšies

25 — Minėtas 8 išnašoje (pirmiausia žr. 63 ir paskesnius punktus).

sprendimas patektų į reglamento 11 straipsnio 8 dalies taikymo sritį, visas šis straipsnis būtų sunkiai suprantamas. Iš tikrųjų, užuot reikalavus, kad valstybės, į kurią neteisėtai išvežtas vaikas, teismas iš pradžių išnagrinėtų bylą dėl gražinimo pagal konvenciją, ankstesnės nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės teismas galėtų iškart po pagrobimo priimti paprastą gražinti vaiką įpareigojančią nutartį, kuri galėtų būti tiesiogiai vykdytina kitoje valstybėje narėje, kaip ir sprendimas, priimtas pagal minėto 11 straipsnio 8 dalį. Todėl dėl konvencijoje nustatyto proceso, būtino pagal šį 11 straipsnį, būtų prarandamas laikas ir, kaip toks, būtų visiškai nenaudingas.

– kuris tinkamesnis nustatyti, kokios buvo vaiko gyvenimo aplinkybės prieš jo išvežimą ir kokioms esant jis gyvens grįžęs, jeigu taip įvyktų, – pagal reglamento 11 straipsnio 8 dalį priimtą savo sprendimą gali patvirtinti remdamasis šio reglamento 42 straipsniu tik jei atsižvelgė į priežastis ir įrodymus, kuriais pagrįstas sprendimas dėl negražinimo²⁶. Taigi gali būti numanoma – ir pagal abipusio pasitikėjimo principą, kuriuo pagrįstas reglamentas, – kad jis atmetė minėtas priežastis ir įrodymus remdamasis kitais pagrindais, kurių pirmasis teismas nežinojo.

70. Dėl pirmos šio argumento dalies sutinku, kad procesas, per kurį nuodugniau išnagrinėjamos faktinės aplinkybės, geriau užtikrina teisingumą. Bet reglamento 11 straipsnio 8 dalyje numatyto proceso, jeigu jis vyksta tinkamai, mano manymu, visiškai pakanka teisingumui užtikrinti. Kalbama apie situaciją, kai valstybės, į kurią neteisėtai išvežtas vaikas, teismas, remdamasis vienu ar keliais pagrindais, išvardytais konvencijos 13 straipsnyje, jau atsisakė nurodyti sugrąžinti vaiką ir ankstesnės nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės teismui – galbūt padedamas atitinkamų centrinių institucijų, kaip numatyta reglamento 55 straipsnio c punkte, – nusiuntė savo sprendimo ir atitinkamų dokumentų kopijas. Pastarasis teismas

71. Pozicija, kurią palaikė kai kurios valstybės narės teismo posėdyje, priešingai, pagrįsta valstybės narės, į kurią neteisėtai išvežtas vaikas, teismų nepasitikėjimu ankstesnės nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės teismų sprendimais. Tokia pozicija ne tik paneigiamas abipusio pasitikėjimo principas, bet ir visiškai neatsižvelgiama į akivaizdžią naudą, gaunamą, kai prašymas sugrąžinti vaiką nagrinėjamas du kartus, dviejų teismų, iš kurių vienas tinkamesnis atsižvelgti į esamas vaiko gyvenimo aplinkybes, o kitas – nustatyti, kokios buvo jo gyvenimo aplinkybės ir kokios bus, jeigu jis grįš.

26 – Reglamento 42 straipsnio 2 dalies pirmos pastraipos c punktas ir IV priedo 13 punktas.

72. Antra argumento dalis man atrodo pagrįsta neteisingu konvencijos ir reglamento santykio supratimu. Konvencijoje aiškiai nustatyta, kad jei pagrobiamas vaikas, siekiant nedelsiant jį sugrąžinti pirmiausia reikia kreiptis į valstybės, kurioje vaikas yra, teismus. Iš tikrųjų būtent šie teismai yra tinkamiausi veiksmingiausiai nurodyti grąžinti vaiką. Jų sprendimai vykdomi tiesiogiai pagal nacionalinę procedūrą. Tik tuo atveju, jei šie teismai mano, kad yra vienas iš negrąžinimo pagrindų, išvardytų konvencijos 13 straipsnyje – taigi tik atvejais, kurie laikomi išimtiniais, – pagal reglamento 11 straipsnį reikia kreiptis į jurisdikciją turinčio ankstesnės nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės teismą. Šis, prieš nusprenddamas neatsižvelgti į pagal konvenciją priimtą sprendimą dėl negrąžinimo, turi būti įsitikinęs, kad nurodytas negrąžinimo pagrindas netrukdo pareikalauti grąžinti vaiką.

73. Jei, priešingai, ankstesnės nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės teismai turėtų iškart nurodyti grąžinti vaiką, viena vertus, vykdymo procedūra būtų – visada, o ne tik reglamento 11 straipsnio 8 dalies taikymo atveju – komplikuoata, nes reikėtų bendradarbiauti dviejų valstybių valdžios institucijoms, o tai reiškia, kad dažniausiai tektų versti atitinkamus dokumentus, ir, kita vertus, nebūtų apginti vaiko interesai, t. y. būtų privalomas

dvigubas nagrinėjimas, esant abejonių, ar tikslinga nurodyti jį sugrąžinti.

74. Todėl man atrodo, kad reglamento 11 straipsnyje nustatyta sistema apskritai yra visiškai nuosekli, nesant reikalo iš pradžių priimti sprendimą dėl globos, kuris pagrįstų pagal šio straipsnio 8 dalį priimtą sprendimą.

75. *Oberster Gerichtshof* taip pat pažymi, kad dėl sprendimo pagal reglamento 11 straipsnio 8 dalį, jeigu jis priimamas *prieš* tvarų sprendimą dėl globos, kuriame gali būti padaryta kitokia išvada, vaikas gali būti priverstas du kartus pakeisti gyvenamąją vietą. Ir šiam argumentui per teismo posėdį pritarė kelios valstybės narės.

76. Negalima paneigti, kad vaikui gali tekti du kartus pakeisti gyvenamąją vietą. Tačiau tai, mano manymu, ir konvencijos, ir reglamento rengėjų buvo suvokta kaip neišvengiama pasekmė neteisėto išvežimo ar negrąžinimo atveju, siekiant užtikrinti, kad vaikas iškart ar nedelsiant būtų sugrąžintas. Šis tikslas man atrodo labai aiškus atsižvelgiant į atitinkamomis reglamento nuostatomis sukurtą sistemą. Pirmiausia vaikas sugrąžinamas į savo ankstesnės gyvenamosios vietos valstybę narę, paskui išsprendžiami su globa ir tėvų pareigomis susiję klausimai. Tam tikrais

atvejais vaikui dėl to būtinai teks du kartus keisti gyvenamąją vietą (ar netgi tris, įskaitant ir pirmąjį kartą, kai jis buvo neteisėtai išvežtas). Perkėlimas gyventi tai į vieną, tai į kitą vietą, žinoma, neatitinka vaiko interesų, bet man atrodo, kad bendresni interesai, t. y. siekis atgrasyti nuo bet kokio bandymo pagrobti vaiką, nustačius, kad toks bandymas neturi jokių teisinių ar praktinių pasekmių, pagal reglamento (ir konvencijos) esmę turi būti viršesni.

77. Be to, reikia įvertinti procedūrą atsižvelgiant į tai, ko ja siekiama, t. y. grąžinti vaiką arčiau jurisdikciją turinčio teismo. Šiuo grąžinimu tiesiog „atitaisomas“ pirmasis neteisėtas išvežimas. Tada jurisdikciją turintis teismas, atsižvelgdamas į visas aplinkybes, turi išnagrinėti globos klausimą, ir nagrinėjant bent jau kai kuriuos aspektus (pavyzdžiui, susijusius su psichologinės būklės stebėseną, socialiniais santykiais ar prireikus tiesiogine apklausa) paprastai turi dalyvauti pats vaikas. Negali būti naudinga komplikuoti ir vilkinti šį procesą paliekant jį valstybėje narėje, į kurią jis neteisėtai išvežtas. Galiausiai teismas priima sprendimą, pagal kurį nurodoma vaiką paskutinį kartą perkelti arba ne, bet kuris priimamas išnagrinėjus visą informaciją.

78. Galiausiai *Oberster Gerichtshof* teigia, kad galimybė ankstesnės nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės narės teismams

nurodyti sugrąžinti vaiką pagal reglamento 11 straipsnio 8 dalį, prieš tai nepriėmus sprendimo dėl globos, prieštarauja abipusio pasitikėjimo principui, nes daroma prielaida, kad kitos valstybės narės teismai gali atsiskyti nurodyti sugrąžinti vaiką dėl subjektyvių priežasčių.

79. Šis argumentas manęs neįtikina. Kaip jau paaiškinau, šia procedūra veikiau užtikrinamas prašymo grąžinti vaiką nagrinėjimas du kartus tuo atveju, kai kyla abejonių, ar tikslinga nurodyti jį sugrąžinti, ir reikalaujama apmąstyti pagrįsti kiekvieną sprendimą dėl sugrąžinimo, priimtą pagal reglamento 11 straipsnio 8 dalį. Man tai atrodo visiškai suderinama su abipusio pasitikėjimo principu, kuriuo paremtas reglamentas, ir pagal kurį, priešingai, valstybės narės teismo reikalaujama ne įtarti kitos valstybės narės teismus turėjus slaptą subjektyvią mintį, o laikyti jų sprendimus taip pat objektyviai pagrįstais kaip ir savo valstybės narės teismų sprendimus.

80. Todėl manau, kad nei reglamento tekstas, nei jo sistema niekaip neapriboja galimybės nurodyti grąžinti vaiką pagal reglamento 11 straipsnio 8 dalį, jei tas pats teismas jau yra priėmęs sprendimą dėl globos.

Dėl trečiojo klausimo

81. Jeigu į pirmąjį ar antrąjį klausimą būtų atsakyta teigiamai, *Oberster Gerichtshof* klausia, ar galima vykdyto valstybėje remtis kilmės valstybės teismo jurisdikcijos nebuvimu (pirmasis klausimas) arba reglamento 11 straipsnio 8 dalies netaikymu (antrasis klausimas) ginčijant sprendimo, kurį kilmės valstybės teismas patvirtino reglamento 42 straipsnio 2 dalyje nurodytu pažymėjimu, vykdymą, arba ar tokiu atveju kilmės valstybėje atsakovas privalo prašyti panaikinti pažymėjimą ir vykdytas vykdyto valstybėje gali būti sustabdytas, kol bus priimtas sprendimas kilmės valstybėje.

82. Kadangi į pirmuosius du klausimus siūlau atsakyti neigiamai, trečiasis klausimas nebekyla. Vis dėlto jį išnagrinėsiu atsižvelgdama į tai, kad Teisingumo Teismas gali nuspręsti teigiamai atsakyti į pirmąjį ar antrąjį klausimą ir ypač į tai, kad bendresniu požiūriu gali būti naudinga patikslinti galimybių apskusti sprendimą, patvirtintą pagal reglamento 42 straipsnio 2 dalį, ribas.

83. *Oberster Gerichtshof* pažymi, kad *Tri-bunale per i Minorenni di Venezia* išdavus

pažymėjimą pagal reglamento 42 straipsnį Austrijos teismai neturi jurisdikcijos nagrinėti jo sprendimo iš esmės. Vis dėlto neatmestina, kad šie teismai gali patikrinti, ar minėtas sprendimas tikrai priimtas pagal reglamento 11 straipsnio 8 dalį. Reglamento 4 skyriaus 40 straipsnis taikomas „vaiko sugrąžinimui, susijusiam su sprendimu, priimtu pagal 11 straipsnio 8 dalį“, todėl 42 straipsnio 1 dalis turėtų būti taikoma, taigi ir pažymėjimas sukeltų privalomų pasekmių tik tokiu atveju, jei egzistuotų toks sprendimas; taip nebūtų, jeigu į vieną ar kitą iš pirmųjų dviejų prejudicinių klausimų būtų atsakyta teigiamai.

84. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas taip pat teigia, kad šiuo pažymėjimu siekiama užtikrinti, jog vaikas nedelsiant būtų sugrąžintas dar kartą nenagrinėjant iš esmės, todėl tik kilmės valstybės teismas gali nustatyti, kad jis buvo išduotas neteisėtai. Tačiau reglamento 43 straipsnyje numatytas tik pažymėjimo „ištaisymas“. O pagal vėliau priimto Reglamento Nr. 805/2004²⁷ 10 straipsnio nuostatą, susijusią su panašiu klausimu, pateikus prašymą kilmės valstybės teismui Europos vykdomojo rašto pažymėjimas panaikinamas, jeigu aišku, kad jis buvo išduotas neteisėtai. Kadangi Europos Sąjungos teisės aktų leidėjas

27 — 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 805/2004, sukuriantis neginčytinų reikalavimų Europos vykdomąjį raštą (OL L 143, p. 15; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 7 t., p. 38).

tikrai nebūtų norėjęs dėl vaiko sugrąžinimo nustatyti mažesnę teisminę apsaugą nei dėl neginčytinos skolos išieškojimo, *Oberster Gerichtshof* teigimu, tas pats turi būti taikoma ir šiuo atveju numatytam pažymėjimui. Šiuo atveju pagal analogiją reikia taikyti ir Reglamento Nr. 805/2004 23 straipsnį²⁸, kad būtų galima sustabdyti vykdymą, kol kilmės valstybės teismas priims sprendimą dėl prašymo ištaisyti ar panaikinti pažymėjimą.

85. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo samprotavimas daugiausia pagrįstas lyginimu su Reglamentu Nr. 805/2004, priimtu praėjus mažiau nei penkiems mėnesiams po reglamento priėmimo, o parengiamieji darbai prieš priimant abu reglamentus Europos Sąjungos Taryboje vyko maždaug tuo pačiu metu. Todėl, mano manymu, būtų keista, jei didelis dviejų tekstų skirtumas (pagal reglamentą – tik ištaisyimas esminės klaidos atveju, o pagal Reglamentą Nr. 805/2004 – ištaisyimas esminės klaidos atveju ir panaikinimas, jei pažymėjimas išduotas neteisėtai) nereikštų, kad teisės aktų leidėjas ir siekė padaryti atitinkamą skirtumą. Ir tikrai – iš minėto parengiamojo darbo matyti, kad abiem atvejais prieš priimant šiuo

metu galiojančius skirtingus tekstus buvo įvertinti įvairūs galimi variantai²⁹.

86. Taigi man atrodo, kad negalima mėginti aiškinti pirmąjį iš šių reglamentų pagal antrąjį, juo labiau kad nors jie abu susiję su teisminiu bendradarbiavimu civilinių bylų srityje, konkrečios bylos, kurioms jie taikomi, yra labai skirtingos ir jas nagrinėjant nebūtinai turi būti naudojami tie patys metodai. Iš tikrųjų tikslas užtikrinti vaiko grąžinimą, jeigu jis neteisėtai išvežtas, ir tikslas išieškoti neginčytiną skolą neturi bendro vardiklio. Be to, pažymėtina, kad situacijos, kurias reglamentuoja atitinkamos nuostatos, skiriasi ir tuo, kad reglamento taikymo atveju kalbama apie konfliktą, taigi ir ginčą, apie kuriuos jau žino ir į kuriuos jau yra atsižvelgę bent du teismai, o Reglamento Nr. 805/2004 taikymo atveju prašymas panaikinti pažymėjimą neginčytina laikytą skolą paverčia bent jau iš dalies ginčijama skola; tuo galima pateisinti vykdymo valstybės teismo, į kurį anksčiau nebuvo

28 — „Kai skolininkas <...> kreipėsi dėl Europos vykdomojo rašto pažymėjimo ištaisyimo ar panaikinimo pagal 10 straipsnio nuostatas, valstybės narės, kuriose vykdytinas teismo sprendimas, kompetentingas teismas ar institucija gali, remdamiesi skolininko prašymu, <...> c) esant nepaprastoms aplinkybėms – atidėti teismo sprendimo vykdymo procesą.“

29 — Žr., pavyzdžiui, dėl reglamento 2003 m. kovo 21 d. Vokietijos delegacijos dokumentą 7730/03, kuriame ji karštai gynė (p. 10) galimybę apskusti pažymėjimo išdavimą; tačiau priimtame reglamente ši pozicija nebuvo įtvirtinta. Dėl Reglamento Nr. 805/2004, priešingai, pažymėtina, kad pradiniam Komisijos pasiūlyme [COM(2002) 159 galutinis] buvo paprasčiausia nustatyta (tačiau išsamiai ir tiksliai tai pagrindžiant aiškinamajame memorandume), kad sprendimas dėl prašymo išduoti pažymėjimą „neskundžiamas“; Komisija šios pozicijos laikėsi ir savo iš dalies pakeistame pasiūlyme [COM(2003) 341 galutinis] – net po Europos Parlamento pasiūlymo dėl pakeitimo, kuriuo nustatoma apskundimo galimybė, – bet Parlamentas ir Taryba galiausiai priimtame tekste jos neįtvirtino.

kreiptasi dėl skolos, sprendimą sustabdyti bylos nagrinėjimą.

87. Taigi akivaizdu, kad kyla klausimas, ką galima padaryti, jei paaiškėja, kad reglamento 42 straipsnyje numatytas pažymėjimas išduotas neteisėtai. Jei tikslas nedelsiant sugrąžinti vaiką, kuris neteisėtai išvežtas, bei užtikrinti paprastą ir greitą tokio grąžinimo reikalaujančių sprendimų vykdymą pagal reglamento 11 straipsnyje nustatytą procedūrą prieštarauja galimybei ginčyti minėtame 42 straipsnyje numatytą pažymėjimą, visada yra galimybė, kad teismas išduos tokį pažymėjimą klaidingai manydamas, jog turi teisę tai daryti, nors iš tikrųjų nebus įvykdytos sąlygos, būtinos sprendimui pagal reglamento 11 straipsnio 8 dalį priimti.

88. Teismo posėdyje buvo pateiktas pavyzdys, kai ankstesnės nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės narės teismas nurodo sugrąžinti vaiką – nors prieš tai valstybėje narėje, į kurią jis neteisėtai išvežtas, nebuvo priimtas sprendimas dėl negrąžinimo taikant konvencijos 13 straipsnį – ir patvirtina savo nutartį pagal reglamento 42 straipsnį. Tiesa, šiomis aplinkybėmis atitinkamas teismas turi jurisdikciją nurodyti sugrąžinti vaiką, bet

tokiu atveju tai nėra reglamento 11 straipsnio 8 dalyje minimas sprendimas. Kadangi tokio sprendimo patvirtinimas pagal minėtą 42 straipsnį nenumatytas³⁰, pažymėjimas būtų išduotas neteisėtai.

89. Sunku įsivaizduoti, kad teisės aktų leidėjas būtų norėjęs panaikinti bet kokią tokio pobūdžio klaidos ištaisymo galimybę, kuri nebūtinai sutampa su reglamento 24 konstatuojamojoje dalyje nurodyta vienintele galimybe ištaisyti pažymėjimą – „tais atvejais, kai jis neteisėtai atspindi teismo sprendimą“.

90. Tai klausimai, kuriuos jau nagrinėjau pateikdama nuomonę byloje *Rinau*³¹ bei neseniai ir truputį kitokiomis bylos aplinkybėmis – išvadą byloje *Purrucker*³². Remdamasi abiejose minėtose bylose išdėstytais argumentais, čia tiesiog glaustai išdėstysiu savo požiūrį šiuo klausimu.

91. Reglamentu aiškiai draudžiama apskusti pažymėjimo išdavimą. Tačiau juo

30 — Žr. 8 išnašoje minėto Sprendimo *Rinau* 58 ir paskesnius punktus. Tokia nutartis nėra nedelsiant vykdytina pagal reglamento 42 ir 47 straipsnius, tačiau jai gali būti taikomos kitiems sprendimams numatytos pripažinimo ir vykdymo procedūros, nustatytos 28 ir paskesniuose straipsniuose.

31 — Minėtoje 8 išnašoje; pirmiausia žr. nuomonės 85–96 punktus.

32 — Minėta 23 išnašoje; pirmiausia žr. išvados 127, 128 ir 148–154 punktus.

nedraudžiama apskūsti pažymėjimu patvirtintą sprendimą. Jei viena bylos šalių mano, jog neįvykdytos sąlygos, būtinos, kad atitinkamas teismas galėtų priimti tokį sprendimą, ji turi galėti ginčyti šio teismo jurisdikciją jame pačiame (šiuo atveju motina, atrodo, taip ir padarė) ir galbūt pateikti apeliacinį skundą aukštesnės instancijos teismui. Jei pagal nacionalinę teisę tokiomis aplinkybėmis apskūsti neįmanoma, teismas pagal SESV 267 straipsnio trečią pastraipą turi kreiptis į Teisingumo Teismą. Tokiomis aplinkybėmis bet kuris skundas ar Teisingumo Teismui pateiktas prašymas turi būti nagrinėjamas kuo greičiau.

sprendimo vykdymo, kad leistų motinai pateikti apeliacinį skundą. Šie teismai patys neturi jurisdikcijos nagrinėti skundo, o jurisdikciją turinčiam teismui skundas nebuvo pateiktas, ir nei reglamento tekstas, nei tikslai nepateisina delsimo vykdyti sprendimą, kuriuo, primenu, siekiama kuo greičiau grąžinti vaiką.

92. Ši išvada – tai atsakymas į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo trečiojo klausimo 1 dalį; trečiojo klausimo 2 dalyje šis teismas klausia, ar tuo atveju, jei yra priimtas pažymėjimu patvirtintas sprendimas, bet ginčijamas pažymėjimo teisėtumas, prašomasis teismas gali sustabdyti sprendimo vykdymą, atsižvelgdamas į tai, kad pažymėjimas gali būti panaikintas.

95. Ar būtų kitaip, jei motina jau būtų pateikusi apeliacinį skundą prieš tai, kai tėvas kreipėsi į teismą siekdamas, kad sprendimas būtų vykdomas Austrijoje? Tokiomis aplinkybėmis vykdymo sustabdymas galėtų atrodyti labiau pateisinamas, nes vykdymo valstybės narės teismui būtų kilusi reali, nebe hipotetinė, abejonė dėl ginčijamo sprendimo vykdytinumo. Taip būtų galima išvengti nereikalingo vaiko vežiojimo, nes vėliau jis arba vėl grįžtų, arba neteisėtai liktų kilmės valstybėje narėje.

93. Pažymėtina, kad šiuo atveju nei iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, nei iš kitų Teisingumo Teismui pateiktų dokumentų nematyti, kad motina būtų toliau ginčijusi *Tribunale per i Minorenni di Venezia* jurisdikciją Italijoje, pateikdama apeliacinį skundą dėl 2009 m. liepos 10 d. nutarties, kurią vykdyti Austrijoje paprašė tėvas.

94. Manau, kad tokiomis aplinkybėmis Austrijos teismai tikrai negali sustabdyti šio

96. Tačiau nesu įsitikinusi, kad pagal reglamentą galimas toks sustabdymas. Reglamente jis ne tik nėra aiškiai nustatytas, bet ir atsižvelgiant į kitą nuostatą, pagal kurią leidžiama sustabdyti skundo dėl sprendimo, susijusio su tėvų pareigų vykdymu, paskelbimo

vykdytinu, nagrinėjimą³³, galima daryti išvadą, kad taip pasielgta tyčia; tai patvirtina ir aplinkybė, kad rengiant reglamentą dėl šiuo metu galiojančių 43 ir 44 straipsnių nuostatų buvo daug ginčytasi³⁴, tačiau nuostata, leidžianti sustabdyti sprendimo vykdymą, nebuvo priimta.

jurisdikcijos atsisakyti vykdyti sprendimą ar sustabdyti jo vykdymą.

97. Vis dėlto, remdamasi išvada, kurią priėmė dėl galimybės ginčyti sprendimą³⁵, manau, kad akivaizdu, jog kilmės valstybėje narėje ši sprendimą ginčijantis vienas iš tėvų turi galėti ir šioje valstybėje narėje prašyti, kad būtų sustabdytas sprendimo vykdymas, ir į šį sustabdymą privalo atsižvelgti vykdymo valstybės narės teismai.

98. Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta, darau išvadą, kad Teisingumo Teismas į trečiąjį *Oberster Gerichtshof* klausimą turėtų atsakyti taip, kad jei pagal reglamento 42 straipsnio 2 dalį pažymėjimu valstybės narės teismo patvirtintas sprendimas ginčijamas remiantis tuo, jog kilmės valstybės teismas neturi jurisdikcijos, arba tuo, jog reglamento 11 straipsnio 8 dalis netaikytina, vienintelis galimas teisių gynimo būdas yra skųsti patį sprendimą (o ne pažymėjimą) šios valstybės narės teismuose. Vykdyto valstybės narės teismai neturi

Dėl ketvirtojo klausimo

99. Jeigu į pirmąjį ar antrąjį prejudicinį klausimą arba į trečiojo klausimo 1 dalį būtų atsakyta neigiamai, *Oberster Gerichtshof* klausia, ar vykdymo valstybės teismo priimtas ir pagal jos teisės aktus vykdytinu laikomas sprendimas, kuriuo laikinoji globa suteikiama vaiką pagrobusiam vienam iš tėvų, pagal reglamento 47 straipsnio 2 dalį draudžia vykdyti ankstesnę pagal šio reglamento 11 straipsnio 8 dalį priimtą vaiką grąžinti įpareigojančią kilmės valstybės teismo nutartį, net jeigu jis nedraudžia vykdyti vykdymo valstybėje pagal konvenciją priimtos vaiką grąžinti įpareigojančios nutarties.

33 — Į reglamento III skyriaus 2 skirsnį įeinantis 35 straipsnis, netaikomas sprendimams, kuriais nurodoma sugrąžinti vaiką, reglamentuojamiems 4 skirsniu.

34 — Žr. 29 išnašoje minėtą 2003 m. kovo 21 d. Vokietijos delegacijos dokumentą 7730/03. Tuo metu tai buvo reglamento projekto 48 straipsnis.

35 — Žr. šios nuomonės 91 punktą.

100. Manychiau, kad prieš pradėdant spręsti šį klausimą, kuris pagrindinėje byloje susijęs su 2009 m. rugpjūčio 25 d. *Bezirksgericht Judenburg* nutarties poveikiu, reikėtų išnagrinėti

aplinkybes, kuriomis šis teismas nusprendė turintis jurisdikciją priimti minėtą nutartį.

101. Iš 2009 m. liepos 10 d. *Tribunale per i Minorenni di Venezia* nutarties matyti, kad iš pradžių motina Italijos teismo paprašė pagal reglamento 15 straipsnį³⁶ perduoti bylą Austrijos teismams. Šis prašymas buvo atmestas remiantis tuo, kad, pirma, situacija buvo ne išimtinė, o susijusi su paprastu tėvų ginču dėl jų vaiko globos (o 15 straipsnis taikomas „išimties tvarka“) ir, antra, vaiko su Austrija nesiejo „konkretus ryšys“ pagal minėto 15 straipsnio 3 dalyje pateikiamą apibrėžtį.

102. *Tribunale per i Minorenni di Venezia* turėjo jurisdikciją priimti tokį sprendimą ir jis šiame prašyme priimti prejudicinį sprendimą nenagrinėjamas. Tačiau man jis kelia tam tikrų abejonių.

103. Pirma, man neatrodo teisinga *atmesti galimybę* taikyti reglamento 15 straipsnį re-

miantis tuo, kad procesas susijęs su paprastu tėvų ginču dėl savo vaiko globos. Įžanginiais žodžiais „išimties tvarka“, mano nuomone, nėra reikalaujama, kad situacija būtų išimtinė dar prieš galint pritaikyti šią nuostatą. Šie žodžiai veikiau reiškia, kad jurisdikciją turintis teismas gali *nukrypti* nuo bendrųjų jurisdikcijos taisyklių ir perduoti bylą ar jos dalį kitos valstybės narės, su kuria vaiką sieja konkretus ryšys, teismui, *jei* mano, kad šis yra tinkamesnis nagrinėti bylą ir kad tai labiausiai atitinka vaiko interesus; iš esmės tai yra išimtinis atvejis.

104. Antra, mano manymu, priešingai nei motyvuodamas teigia *Tribunale per i Minorenni di Venezia*, iš tikrųjų šioje byloje tenkinami keli reglamento 15 straipsnio 3 dalyje nurodyti alternatyvūs kriterijai (todėl „konkrečiam ryšiui“ nustatyti būtų užtekę tik vieno iš jų). Pavyzdžiui, neginčijama, kad vaikas turėjo ne tik Italijos, bet ir Austrijos pilietybę, o tai atitinka 15 straipsnio 3 dalies c punkte nurodytą sąlygą, nes šioje nuostatoje neapsiribojama vienintelės pilietybės atveju. Be to, aišku, kad tuo metu, kai buvo atmestas prašymas dėl bylos perdavimo, motinos nuolatinė gyvenamoji vieta buvo Austrijoje, o tai atitinka d punkte nustatytą kriterijų³⁷.

36 — Neaišku, ar nurodydamas „15(b)(5)“ straipsnį *Tribunale per i Minorenni di Venezia* kalba apie reglamento 15 straipsnio 1, 2 ar 3 dalies b punktą, nes kiekvienas jų prirėkus gali būti svarbus. Vis dėlto labiausiai tikėtina, kad motina paprašė šio teismo pagal 15 straipsnio 1 dalies b punktą paprašyti *Bezirksgericht Judenburg* „priimti jurisdikciją pagal šio straipsnio 5 dalį“.

37 — Be to, pažymėtina, kad vaikas daugiau kaip pusę savo gyvenimo nuolat gyveno Austrijoje (neatsižvelgiant į tai, ar jis įgijo naują „nuolatinę gyvenamąją vietą“, kaip tai suprantama pagal reglamentą); tai galbūt galėtų atitikti 15 straipsnio 3 dalies b punkte nustatytą sąlygą – pagal jos formuliuotą prancūzų kalba, bet nebūtinai pagal kitas kalbines versijas.

105. Ir vis dėlto, net jei *Tribunale per i Minorenni di Venezia* argumentai tam tikrais atžvilgiais gali būti laikomi turintys trūkumų, aišku, kad reglamento 15 straipsnyje nėra jokios nuostatos, pagal kurią jis būtų *privalėjęs* manyti, kad *Bezirksgericht Judenburg* yra tinkamesnis nagrinėti bylą ir kad jos perdavimas labiausiai atitinka vaiko interesus, taigi būtų turėjęs atsakyti jurisdikcijos Austrijos teismo naudai. Taip pat pažymiu, kad Teisingumo Teismui nebuvo pranešta apie kokį nors motinos apeliacinį skundą dėl atsakymo perduoti jurisdikciją, nors logiškai mąstant ji turėjo jį pateikti, jeigu ginčijo *Tribunale per i Minorenni di Venezia* motyvus.

liepos 10 d. *Tribunale per i Minorenni di Venezia* vaiką grąžinti įpareigojančią nutartį.

107. Neturiu 2009 m. gegužės 26 d. nutarties teksto, bet iš glaustos jos santraukos, kurią pateikia *Oberster Gerichtshof*, atrodo, kad *Bezirksgericht Judenburg* prisiėmė jurisdikciją pažeisdamas reglamento 15 straipsnį. Iš tikrųjų šiuo straipsniu neleidžiama teismui prisiimti jurisdikcijos savo iniciatyva. Reglamento 15 straipsnio 5 dalyje aiškiai nurodyta, kad prieš pareiškiant apie savo jurisdikciją³⁸ jame turi būti iškelta byla „pagal šio straipsnio 1 dalies a arba b punktą“, taigi tiesiogine ar netiesiogine jurisdikciją turinčio teismo, kuris sustabdo bylos nagrinėjimą paragindamas jos šalis kreiptis į kitos valstybės narės teismą arba pats paprašo šį teismą perimti jurisdikciją, iniciatyva. Tiesa, kitos valstybės narės, su kuria vaiką sieja konkretus ryšys, teismas gali pagal 15 straipsnio 2 dalies c punktą pateikti prašymą sugrąžinti vaiką³⁹, bet ar tenkinti šį prašymą, sprendžia teismas, turintis jurisdikciją nagrinėti bylą iš esmės, taigi (ankstesnės) nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės narės teismas.

106. Be to, iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad motina, nelaukdama, kol *Tribunale per i Minorenni di Venezia* išnagrinės jos prašymą, tiesiogiai *Bezirksgericht Judenburg* pateikė prašymą dėl globos. Šis teismas 2009 m. gegužės 26 d. „pagal reglamento 15 straipsnio 5 dalį“ prisiėmė jurisdikciją ir paprašė Italijos teismą perduoti jam bylą. Atrodo, kad remdamasis būtent šiuo pareiškimu dėl jurisdikcijos *Bezirksgericht Judenburg* priėmė 2009 m. rugpjūčio 25 d. nutartį, suteikiančią motinai laikinąją globą; *Oberster Gerichtshof* kyla klausimas, ar ši nutartis gali būti kliūtis vykdyti 2009 m.

108. Todėl *Bezirksgericht Judenburg* jurisdikcija priimti 2009 m. rugpjūčio 25 d. nutartį

38 — Norėčiau pažymėti, kad reglamento versijoje anglų kalba aiškiau nurodyta, jog atitinkamas teismas *prįima* kompetenciją, o ne *pareiškia* esąs kompetentingas ar *prisiima* jurisdikciją.

39 — Iš 2009 m. liepos 10 d. *Tribunale per i Minorenni di Venezia* nutarties matyti, kad *Bezirksgericht Judenburg* iš tikrųjų pateikė tokį prašymą, tačiau kartu prisiimdamas jurisdikciją, t. y. nelaukdamas atsakymo į šį prašymą.

atrodo ginčytina. Jei tuo metu *Tribunale per i Minorenni di Venezia* pagal reglamento 10 straipsnio b punkto iv papunktį būtų praradęs savo jurisdikciją (į šį klausimą siūlau atsakyti neigiamai), tikėtina, kad *Bezirksgericht Judenburg* būtų tapęs turinčiu jurisdikciją pagal bendrąją minėto reglamento 8 straipsnio taisyklę. Tačiau jis negalėjo įgyti jurisdikcijos pagal reglamento 15 straipsnį, nes *Tribunale per i Minorenni di Venezia* dėl to nesiėmė jokios iniciatyvos⁴⁰.

reglamento 15 straipsnį Austrijos teismų sistemoje turėtų būti galima patikrinti.

109. Nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą *Oberster Gerichtshof* nurodo kai kurias priežastis, dėl kurių *Bezirksgericht Judenburg* pažymėjimas, kuriuo patvirtinama, kad jo 2009 m. rugpjūčio 25 d. nutartis įgijo *res judicata* galią ir tapo vykdytina, galėjo būti išduotas neteisėtai, pirmiausia dėl galimų nesklaidumų, susijusių su pranešimu apie šią nutartį. Tačiau jis patikslina, kad šis pažymėjimas yra privalomas visiems kitiems Austrijos teismams ir jį prirėikus gali panaikinti tik pats *Bezirksgericht Judenburg*, gavęs atitinkamą prašymą arba savo iniciatyva. *Oberster Gerichtshof* neužsimena apie tai, kad *Bezirksgericht Judenburg* galėjo suklysti prisiimdamas jurisdikciją, taigi ir nenurodo, ar galimas jurisdikcijos neturėjimas taip pat nepatenka į jo kontrolės ribas. Bet kuriuo atveju manau, kad jurisdikcijos priėmimą pagal

110. Turėdama galvoje šiuos argumentus, į kuriuos *Oberster Gerichtshof* prirėikus galės atsižvelgti, išnagrinėsiu ketvirtąjį prejudicinį klausimą manydama, kaip ir pats *Oberster Gerichtshof*, kad 2009 m. rugpjūčio 25 d. *Bezirksgericht Judenburg* nutartis, kuria globa laikinai suteikiama motinai, yra vykdytina.

111. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas aiškina, kad nors su globos teisėmis susijusiose bylose vykdytinas paskesnis sprendimas iš esmės draudžia vykdyti su juo nesuderinamą ankstesnį sprendimą – tai aiškiai nustatyta reglamento 47 straipsnio 2 dalies antroje pastraipoje, – taip nebūtinai yra pagal nacionalinę teisę. Iš tikrųjų *Oberster Gerichtshof* pats neseniai nusprendė, kad Austrijoje pagal konvenciją priimta vaiką grąžinti įpareigojanti nutartis turi būti vykdoma, net jei tam prieštarauja kito Austrijos teismo pritaikyta laikinoji priemonė dėl globos, nes konvencijos 17 straipsnyje nustatyta, jog vien tai, kad valstybėje, į kurią kreipiamasi, yra priimtas sprendimas dėl globos, nėra pagrindas atsisakyti sugrąžinti vaiką. Jei pagal reglamento 47 straipsnio 2 dalį kitoje valstybėje narėje priimta vaiką grąžinti įpareigojanti nutartis vertinama lygiai taip pat kaip ir nacionalinio teismo sprendimas – laikinoji priemonė,

40 — Be to, pažymiu, kad 15 straipsnis taikomas tik tuo atveju, jei byla perduodantis teismas pats turi jurisdikciją. Taigi remdamasis šiuo straipsniu *Bezirksgericht Judenburg* 2009 m. gegužės 26 d. netiesiogiai, bet neišvengiamai pripažino *Tribunale per i Minorenni di Venezia* jurisdikciją.

pagal kurią suteikiamos globos teisės, negali trukdyti vykdyti šią nutartį.

negrąžinimo pagal konvencijos 13 straipsnį, sprendimu, – aišku ir tai, kad „paskesnis vykdytinas teismo sprendimas“ gali būti tik jurisdikciją turinčio teismo sprendimas. O paprastai, jei kalbama apie sprendimą, susijusį su tėvų pareigomis, jurisdikciją turi valstybės narės, kurioje buvo priimtas sprendimas pagal reglamento 11 straipsnio 8 dalį, teismai, o ne valstybės narės, kurioje vaikas neteisėtai laikomas, teismai.

112. Todėl pateikdamas savo klausimą *Oberster Gerichtshof* daro prielaidą, kad reglamento 47 straipsnio 2 dalies antros pastraipos nuostata („teismo sprendimas, patvirtintas pažymėjimu pagal <...> 42 straipsnio 1 dalį, negali būti vykdytinas, jei jis nesuderinamas su paskesniu vykdytinu teismo sprendimu“) taikoma kiekvienam vėliau priimtam vykdytinam sprendimui, įskaitant ir vykdymo valstybėje narėje priimtą sprendimą. Komisija prieštarauja tokiam aiškinimui teigdama, kad taip būtų paneigta sistema, kurią teisės aktų leidėjas norėjo sukurti reglamento 11 straipsnio 8 dalimi, pagal kurią paskutinį žodį dėl vaiko sugrąžinimo taria ankstesnės nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės narės teismai. Reglamento 47 straipsnio 2 dalies antros pastraipos prasmė – patikslinti, kad dėl paskesnio *kilmės valstybės narės* teismo sprendimo negaliojantis gali tapti pagal reglamento 11 straipsnio 8 dalį priimtas grąžinti vaiką įpareigojantis sprendimas, todėl šis neturi būti vykdomas.

113. Nors nuostatos formuluotėje nėra Komisijos siūlomo patikslinimo, aš pritariu jos požiūriui. Kartu su jos argumentais – neabejotina, kad reglamento 11 straipsnio 8 dalis neturėtų prasmės, jei sprendimas, su kuriuo ji susijusi, galėtų būti pakeistas paskesniu teismo, jau priėmusio sprendimą dėl

114. Teismo posėdyje buvo iškeltas klausimas, kodėl, jei reglamento 47 straipsnio 2 dalies antros pastraipos nuostatoje nurodomas tik *kilmės valstybėje narėje* pažymėjimu patvirtinto sprendimo panaikinimo atvejis, teisės aktų leidėjas, užuot aiškiai tai nurodęs, pasirinko žodį „nesuderinamas“, kuris gali būti taikomas ir vykdomo valstybėje narėje vėliau priimto sprendimo atveju. Tačiau man atrodo, kad ir į šį klausimą buvo įtikinamai atsakyta. Net jei atmetama, kad dėl vykdymo valstybės narės teismo priimto priešingo sprendimo negaliojantis taptų sprendimas, kuriuo pagal reglamento 11 straipsnio 8 dalį turi būti tariamas paskutinis žodis dėl vaiko grąžinimo, gali būti kitų rūšių su vaiką grąžinti įpareigojančia nutartimi nesuderinamų sprendimų, pavyzdžiui, jei nurodoma grąžinti vaiką vienam iš tėvų, kuris vėliau nuteisiamas kalėti. Taip pat pažymėtina, kad reglamento 47 straipsnis taikomas ir pagal 41 straipsnį pažymėjimu patvirtintiems sprendimams,

kurie susiję su bendravimo teisėmis ir kuriems, vadinaisi, gali turėti įtakos įvairūs platesni sprendimai.

115. Bet kuriuo atveju reglamentą reikia aiškinti kuo labiau atsižvelgiant į konvenciją ir tik ne taip, kad pagal reglamento 11 straipsnio 8 dalį ir 42 straipsnyje nustatytą patvirtinimo pažymėjimu sistemą ankstesnės nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės narės teismų turimiems platesniems įgaliojimams priimti sprendimus būtų suteikta tokia reikšmė, dėl kurios šie įgaliojimai susilpnėtų, palyginti su konvencijos 17 straipsnio nuostata, pagal kurią vien tai, kad valstybėje, į kurią kreipiamasi, yra priimtas sprendimas dėl globos, nėra pagrindas atsisakyti sugrąžinti vaiką, bet šios valstybės valdžios institucijos gali atsižvelgti į tokio sprendimo priežastis.

klausia, ar galima vykdymo valstybėje atsisakyti vykdyti sprendimą, kurį kilmės valstybės teismas patvirtino reglamento 42 straipsnio 2 dalyje nurodytu pažymėjimu, jei nuo tada, kai buvo priimtas šis sprendimas, aplinkybės pasikeitė taip, kad dėl jo vykdymo kiltų didelė grėsmė vaiko interesams, ar vis dėlto toks pasikeitimas turi būti nurodytas kilmės valstybėje ir ar vykdymo valstybėje narėje sprendimo vykdymas gali būti sustabdytas, kol kilmės valstybės teismas priims sprendimą.

117. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas aiškina, kad motina veikiausiai atsisakys vyksti su vaiku į Italiją ir kad ji negali būti verčiama taip elgtis. Taigi vykdant vaiką grąžinti įpareigojančią nutartį jis būtų atskirtas nuo motinos ir atiduotas tėvui. Pagal reglamento 47 straipsnio 2 dalį ši nutartis turi būti vykdoma tomis pačiomis sąlygomis, lyg ji būtų priimta Austrijoje. Tačiau pagal Austrijos teismų praktiką remiantis konvencija priimta vaiką grąžinti įpareigojanti nutartis negali būti vykdoma, jei dėl pasikeitusių aplinkybių atsiranda didelė rizika, kad vaiką sugrąžinus jam bus padaryta fizinė ar psichinė žala, o taip gali būti tuo atveju, jei vaikas ilgai gyveno vykdymo valstybėje.

Dėl penktojo klausimo

116. Galiausiai neigiamo atsakymo į ketvirtąjį klausimą atveju *Oberster Gerichtshof*

118. Aptariamu atveju vaikas šiek tiek ilgiau nei metus gyveno Italijoje; jį grąžinti įpareigojančią nutartį *Tribunale per i Minorenni di Venezia* priėmė po pusantrų metų nuo jo neteisėto išvežimo į Austriją. Po šios nutarties priėmimo devynis mėnesius tarp tėvo ir

vaiko nebuvo jokio ryšio, o prieš tai 18 mėnesių bendravimas apsiribojo lankymu. Taigi daugiau kaip du trečdalius savo gyvenimo vaikas buvo atskirtas nuo tėvo. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, jog negalima atmesti prielaidos, kad vaiką paėmus iš motinos ir atidavus tėvui kiltų didelė grėsmė psichiniam vaiko vystymuisi ir kad net jei motinos elgesys kritikuotinas, tai nereiškia, kad vaikui galima kelti psichinės žalos pavojų.

119. Taigi gali būti, kad Austrijoje priimta tokia vaiką grąžinti įpareigojanti nutartis nebus vykdoma. Kadangi pagal reglamento 47 straipsnį kitoje valstybėje narėje priimtas sprendimas vertintinas taip pat, kaip ir vykdymo valstybėje priimtas sprendimas, tas pats turėtų būti taikoma ir *Tribunale per i Minorenni di Venezia* nutarčiai.

120. Tačiau, atsižvelgiant į atitinkamų nuostatų esmę ir tikslus, spręsti, ar padėtis pasikeitė, turi *Tribunale per i Minorenni di Venezia*. Kalbama ne apie patį vykdymą, o apie vaiką grąžinti įpareigojančios nutarties pagrįstumą. Laikantis tokio požiūrio motina turėtų kreiptis į *Tribunale per i Minorenni di Venezia*, prašydama, kad šis panaikintų savo nutartį. Iki tol turėtų būti leista sustabdyti nutarties vykdymą Austrijoje.

121. Šiuo klausimu Austrijos vyriausybė pažymi, kad pagal reglamento 47 straipsnio

1 dalį vykdymo tvarką reglamentuoja vykdymo valstybės narės teisė. Reikia atsižvelgti į visas iš šios teisės vykdymui kylančias kliūtis. Aptariamam atveju tarp tokių kliūčių yra ir visos vėliau susiklosčiusios aplinkybės, dėl kurių gali kilti grėsmė vaiko interesams. Jei tokią kliūtį privalo nagrinėti kilmės valstybės teismas, tai reiškia, kad yra atskiriamas įvairių kliūčių nagrinėjimas ir kad jurisdikciją turi abiejų valstybių teismai, o tai neskatina abipusio pasitikėjimo ir nėra naudingiausia vaikui, nors jo interesai turi likti svarbiausi. Galiausiai vykdymo valstybės jurisdikcija atitinka reglamento sistemą. Pagal artumo kriterijų valstybės, kurioje yra vaikas, valdžios institucijos yra tinkamesnės nustatyti, ar nuo tada, kai buvo priimtas sprendimas, pasikeitė aplinkybės.

122. Komisija, priešingai, mano, kad reglamento 47 straipsnio 2 dalis turi būti aiškinaama atsižvelgiant į vaiko greito sugrąžinimo principą ir iš jo kylantį jurisdikcijos pasidalijimą. Kadangi galutinį sprendimą, įpareigojantį sugrąžinti vaiką, turi priimti ankstesnės nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės narės teismas, vykdymo valstybės teismas turi tik nustatyti vykdymo tvarką. Taigi reglamento 47 straipsnio 2 dalies pirmą pastraipą reiškia, kad vykdymo valstybės formos reikalavimai – pavyzdžiui, susiję su

terminais, kompetentingomis tarnybomis ir sankcijų skyrimu – taikytini pačiam vykdymui, o kilmės valstybės narės teismas vienintelis turi jurisdikciją spręsti dėl kaltinimų dėl esmės, susijusių su vykdomojo rašto teisėtumu, pavyzdžiui, nuspręsti, ar reikia sustabdyti sprendimo vykdymą, nes – nuo tada, kai buvo išduotas vykdomasis raštas – pasikeitė aplinkybės ir jo įgyvendinimas nebebūtų naudingiausias vaikui.

(t. y. *formalumus*), nustatytą (-us) jos pačios teisėje, tačiau be galimybės atsižvelgti į motyvus dėl esmės, kurie galėtų būti vykdymo kliūtis.

123. Pritariu Komisijos požiūriui, kuriam, atrodo, iš dalies pritaria ir prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas⁴¹. Pagal reglamento sistemą jurisdikciją priimti galutinį sprendimą dėl tikslingumo nurodyti sugrąžinti vaiką turi tik jo ankstesnės gyvenamosios vietos valstybės teismai. Vienam iš valstybės, į kurią neteisėtai išvežtas vaikas, teismų priėmus sprendimą dėl negrąžinimo pagal konvencijos 13 straipsnį, jo jurisdikcija šioje srityje baigiasi, išskyrus, jei prireikia, šio sprendimo panaikinimą ar atšaukimą. Bet kurią paskesnę sprendimą dėl bylos esmės – kuriame turi būti atsižvelgta į pagrindus ir įrodymus, kuriais remiantis priimtas sprendimas dėl negrąžinimo, – priima jurisdikciją turintis ankstesnės nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės narės teismas. Šis paskesnis sprendimas prireikus turi būti vykdomas kitose valstybėje narėje, tiesa, pagal *procedūrą*

124. Bet man atrodo aišku, jog galima fizinės ar psichinės žalos rizika susijusi su motyvais dėl esmės, o ne su formalumais. Todėl ginčydama galutinį sprendimą, kuriuo nurodyta vaiką grąžinti, atitinkama šalis turi kreiptis į teismą, kuris priėmė šį sprendimą, o ne į teismą, kuris įpareigotas jį vykdyti.

125. Dėl galimybės sustabdyti vykdymą, kol bus išnagrinėtas toks skundas, pateiktini tokie patys argumentai, kuriuos išdėčiau šios nuomonės 93–97 punktuose, ir darytina išvada, kad vykdymo valstybės teisme tokio skundo pateikti negalima, bet jeigu jis pateikiamas kilmės valstybės narės teisme, šis turi galėti nurodyti sustabdyti vykdymą, kol bus priimtas sprendimas dėl skundo, kuriuo ginčijamas galutinis sprendimas.

126. Galiausiai bet kuriuo atveju pažymėtina, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo psichinės žalos vaikui riziką ne tik dėl to, kad nuo 2009 m. liepos 10 d. *Tribunale per i Minorenni di Venezia*

41 — Žr. šios nuomonės 120 punktą.

nutarties priėmimo vaikas devynis mėnesius buvo atskirtas nuo tėvo, bet ir dėl to, kad aštuoniolika mėnesių iki šio sprendimo priėmimo jie nebendravo. Tačiau net jei sprendimo vykdymą būtų galima kaip nors ginčyti dėl paskesnių įvykių, to nebūtų galima daryti remiantis koku nors ankstesnės situacijos aspektu, į kurį *Tribunale per i Minorenni di*

Venezia būtinai turėjo atsižvelgti. O dėl paskesnių įvykių pabrėžtina, kad negali praeiti daug laiko, jei laikomasi reglamente nustatytos tvarkos, nes pagal reglamento 11 straipsnio 8 dalį priimta nutartis yra nedelsiant vykdytina, be galimybės ginčyti jos pripažinimą.

Išvada

127. Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta, manau, kad Teisingumo Teismas į *Oberster Gerichtshof* pateiktus klausimus turėtų atsakyti taip:

- „1. Laikinoji priemonė, pagal kurią globos teisės suteikiamos vaiką pagrobusiam vienam iš tėvų tol, kol priimamas galutinis (ar ilgalaikis) sprendimas dėl globos, nėra „sprendimas dėl globos, nereikalaujantis vaiką grąžinti“, kaip tai suprantama pagal 2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinancio Reglamentą (EB) Nr. 1347/2000, 10 straipsnio b punkto iv papunktį.
2. Vaiką grąžinti įpareigojanti nutartis patenka į Reglamento Nr. 2201/2003 11 straipsnio 8 dalies taikymo sritį, neatsižvelgiant į tai, ar teismas, įpareigodamas grąžinti vaiką, remiasi savo paties priimtu sprendimu dėl globos, ar ne.

3. Jei pagal Reglamento Nr. 2201/2003 42 straipsnio 2 dalį pažymėjimu valstybės narės teismo patvirtintas sprendimas ginčijamas remiantis tuo, jog kilmės valstybės teismas neturi jurisdikcijos, arba tuo, jog šio reglamento 11 straipsnio 8 dalis netaikytina, vienintelis galimas teisių gynimo būdas yra skųsti patį sprendimą (o ne pažymėjimą) šios valstybės narės teismuose. Vykdyto valstybės narės teismai neturi jurisdikcijos atsisakyti vykdyti sprendimą ar sustabdyti jo vykdymą.

4. Vykdyto valstybės teismo priimtu sprendimu, kuriuo laikinoji globa paskirta vaiką pagrobusiam vienam iš tėvų, nedraudžiama vykdyti ankstesnės pagal šio reglamento 11 straipsnio 8 dalį priimtos vaiką grąžinti įpareigojančios kilmės valstybės teismo nutarties.

5. Jei pagal Reglamento Nr. 2201/2003 42 straipsnio 2 dalį pažymėjimu valstybės narės teismo patvirtintas sprendimas ginčijamas remiantis tuo, jog nuo tada, kai jis buvo priimtas, aplinkybės pasikeitė taip, kad dėl jo vykdymo kiltų didelė grėsmė vaiko interesams, vienintelis galimas teisių gynimo būdas yra skųsti patį sprendimą (o ne pažymėjimą) šios valstybės narės teismuose. Vykdyto valstybės narės teismai neturi jurisdikcijos atsisakyti vykdyti sprendimą ar sustabdyti jo vykdymą.“